

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Ammatillisen koulutuksen reformi ja sen taustat

Niina Alho-Mäkinen

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Ammatillisen koulutuksen reformi ja sen taustat

Niina Alho-Mäkinen
Kauneudenhoitoala
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2018

Niina Alho-Mäkinen

Ammatillisen koulutuksen reformi ja sen taustat

Vuosi	2018	Sivumäärä	55
-------	------	-----------	----

Tämän opinnäytetyön tavoite oli selvittää mitä 1.1.2018 voimaan tullut ammatillisen koulutuksen reformi tarkoittaa. Sekä kartoittaa millaista taustamateriaalia julkinen valta on reformin rakentamisessa käyttänyt ja esittänyt perusteina sen tarpeellisuudelle. Lisäksi pyrittiin ymmärtämään reformin vaikutuksia hius- ja kauneudenhoitoalaan sekä ammatillisen koulutuksen puolella että työelämän näkökulmasta. Työ toteutettiin teoriapohjaisena aineistotutkimuksena, jota täydennettiin haastattelulla. Haastattelun avulla pyrittiin selvittämään, millaisia muutoksia reformi on tuonut Hius- ja kauneudenhoitoalalle ja kuinka se on otettu työelämässä vastaan.

Teoriaosiossa perehdytään Suomen ammatilliseen koulutukseen. Sen rakenteeseen, hallintoon, lainsäädäntöön ja kehitykseen. Työssä käytiin läpi ammatilliseen koulutukseen liittyvää lainsäädäntöä ja sen uudistumista, sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen rooleja ammatillisessa koulutuksessa. Julkisen vallan taustamateriaaleista on esiteltyä kansainvälinen aikuistutkimus, THL:n esittämät tulokset nuorten syrjäytymisestä, valtioneuvoston-, ministeriöiden- ja opetushallituksen ennakointi- sekä tulevaisuustyö sekä talousnäkymien vaikutus reformin taustalla. Reformin täyteen panon jälkeen jää vielä nähtäväksi, miten koulutusta edelleen kehitetään, mitkä ovat sen vaikutukset niin alan yrityksissä kuin yksittäisen opiskelijan opinnoissa. Selvityksestä kävi ilmi, että ammattikentällä ollaan huolissaan lisääntyneen työssä oppimisen vaikutuksista.

Asiasanat: ammatillinen koulutus, reformi, taustat, Hius- ja kauneudenhoitoala

Niina Alho-Mäkinen

The reform of vocational upper education and its background

Year	2018	Page	55
------	------	------	----

The aim of this thesis was to clarify what the reform of vocational upper education and training, which came into force on 1st January 2018, means and what kind of background material the government has used while preparing this reform and what kind of grounds it has presented for its necessity. Furthermore, an attempt was made to understand the effects of the reform to the hair and beauty care industry from the point of view of both vocational upper education and working life. The study was carried out as a theory-based material study and it was supplemented with an interview. The interview was selected as an addition to this study because their content was hoped to clarify what kind of changes the reform has brought into the hair and beauty care industry and how well it has been received in the working life.

The theoretical part discussed the vocational upper education in Finland and presented in detail its structure, administration, legislation and development. The study also reviewed both legislation and its improvements which are related to vocational training. The roles of Ministry of Education and Culture as well as the Finnish National Board of Education were also reviewed in the study. Several background materials were presented in the study, e.g. the international adult study PIAAC, a study by the National Institute for Health and Welfare (THL, in Finnish) which presents results from adolescents' social exclusion, the national foresight cooperation by Finnish Government, Ministries and Ministry of Education and Culture as well as the effects of the outlook of economy behind the reform. It remains to be seen how the education will develop further after the reform comes into effect and what will be its impacts on both the businesses in the field and on the studies of the individual students. The study also shows that there is a concern in the professional field for the impacts of the increased amount of on-the-job learning.

Keywords: vocational education, reform, background, hair and beauty care industry

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Ammatillinen koulutus.....	7
2.1	Ammatillinen koulutus Suomessa	7
2.2	Ammatillisen koulutuksen kehittyminen Suomessa	11
2.3	Lainsäädäntö.....	12
2.4	Hallituksen ja eduskunnan perustelut ammatillisen koulutuksen uudelle lainsäädännölle	12
2.5	Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Opetushallitus	16
3	Reformi.....	18
3.1	Reformin tuomat muutokset	19
3.2	Reformin syyt	20
4	Reformin taustat	21
4.1	PIAAC-tutkimus	21
4.2	Nuorten syrjäytyminen Suomessa	27
4.3	Valtioneuvostossa tehty ennakointityö.....	28
4.4	Ministeriöiden tulevaisuuskatsaukset.....	28
4.5	Talousnäkymien vaikutus reformin taustalla.....	32
4.6	Opetushallituksen ennakointityö.....	33
5	Hius- ja kauneudenhoitoala ja reformi	33
5.1	Reformin aiheuttama muutos hius- ja kauneudenhoitoalalla	37
5.2	Reformi kauneudenhoitoalan työelämän näkökulmasta.....	39
5.3	Reformin seuranta	41
6	Pohdinta.....	42
	Lähteet	45
	Kuviot	50
	Taulukot	50
	Liitteet.....	51

1 Johdanto

Reformilla tarkoitetaan suunnitelmallisesti etenevää uudistusta, joka toteutetaan lain puitteissa (Reformi). Ammatillisen koulutuksen reformi tuli voimaan vuoden 2018 alusta. Se on yksi Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeista. Uudistus koskee ammatillisen koulutuksen rahoitusta, ohjausta, toimintaprosesseja, tutkintojärjestelmää ja järjestäjärakenteita (Ammatillisen koulutuksen reformi). Kenttä on kokenut laajimman mullistuksen kahteenkymmeneen vuoteen. Uudistus pantiin täytäntöön nopealla aikataululla ja hyvin laaja-alaisesti. Se koskee koko ammatillisen koulutuksen kenttää ja kaikkia siellä opetettavia ammattialoja.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on ymmärtää ammatillisen koulutuksen reformia sekä kartoittaa perusteluita ja taustamateriaalia, joilla julkinen valta on reformin tarvetta perustellut. Lisäksi työssä käydään läpi reformin vaikutuksia ja merkitystä kauneudenhoitoalaan, niin opetuksen kuin työelämän näkökulmasta.

Työ on toteutettu teoriapohjaisena aineisto tutkimuksena. Aineistolähtöisesti tutkimusta tehässä tutkimuksen pääpaino on aineistossa. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jossa tarkastellaan tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Tutkittavat tekstit voivat olla melkein mitä vain: kirjoja, päiväkirjoja, haastatteluita, puheita ja keskusteluita. Sisällönanalyysin avulla pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. (7.3.2. Sisältöanalyysi.)

Työ tehtiin Susanna Lahtisen opinnäytetyön ”Ammatinopettajien käsitys reformista hius- ja kauneudenhoitoalla” kanssa rinnakkaistyönä. Koska reformi on niin laaja aihe, katsottiin järkeväksi tehdä yhden yhteisen työn sijaan kaksi erillistä työtä, jolloin oli mahdollista saavuttaa laajempi ja selkeämpi näköala aiheeseen. Tämän vuoksi töissä on identtisiä osioita. Luvut 2. Ammatillinen koulutus ja 3. Reformi ovat yhtenäisiä osioita, jotka on tehty yhteistyössä ja molempien tasavertaisella panostuksella.

Taustoja selvittämällä on mahdollista ymmärtää enemmän sitä, miksi näin mittavat uudistukset on katsottu tarpeellisiksi. Kauneudenhoitoalan ammattilaisten ja työelämän näkökulman avaamiseksi haastateltiin Suomen hiusyrittäjien toimitusjohtajaa Marja Liimataista.

Harva uudistus on välittömästi täysin valmis. Tarvitaan aikaa, jotta nähdään kuinka uudistukset toimivat käytännössä ja mitä pitää vielä muokata. Selvityksistä kävi ilmi, ettei ammatillisen koulutuksen reformi ole poikkeus. Reformi on niin tuore, että niin työelämä kuin koulutuksen järjestäjät elävät siirtymävaihetta. Uudistukset toteutettiin suurena pakettina halki

koko ammatillisen koulutuksen kentän, joten alakohtaista hienosäätöä tarvitaan tulevaisuudessa vielä runsaasti. Muun muassa Suomen hiusyrittäjät ry on jo aloittanut kehittämistyön, jonka avulla reformia voidaan kehittää paremmin alalle sopivaksi.

2 Ammatillinen koulutus

Ammatillinen koulutus muodostuu toisen asteen perustutkintoon johtavasta ammatillisesta peruskoulutuksesta sekä ammatillisesta lisäkoulutuksesta (Käsitteet). Ammatillisen koulutuksen avulla pidetään huolta väestön ammatillisen osaamisen lisäämisestä. Sen tehtävä on myös työelämän kehittäminen ja sen osaamistarpeisiin vastaaminen. Ammatillisella koulutuksella edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä tuetaan elinikäistä oppimista. (Ammatillinen koulutus.)

Antikaisen, Rinteen ja Kosken (2013) mukaan yksi koulutuksen yhteiskunnallisista tehtävistä on kvalifiointi. Kvalifiointi on tietojen, taitojen ja osaamisen eli kvalifikaatioiden tuottamista. Kvalifikaatiot ovat kykyjä, tietoja, taitoja, asenteita ja arvoja, joita tarvitaan, kun toimitaan työelämässä. Valtio ohjaa ja hallinnoi kvalifikaatioiden tuottamista. Oppilasvirtoja ohjaillaan niin, että ne jakautuvat yhteiskunnan tarpeiden ja tilanteiden mukaan. Väestön kvalifikaatioiden on kyettävä vastaamaan työmarkkinoiden tarpeisiin. (Antikainen ym. 2013, 156,158.)

2.1 Ammatillinen koulutus Suomessa

Suomessa ammatilliseen tutkintoon johtavia opiskelumahdollisuuksia ovat ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto. Kaikkia tutkintoja varten opiskelijan kanssa laaditaan henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma HOKS. Sen avulla pyritään tunnistamaan opiskelijan aikaisempi osaaminen ja tehdään suunnitelma tutkinnon saavuttamiseksi hankittavasta osaamisesta. (Ammatilliset tutkinnot.)

	Ammatillinen perustutkinto	Ammattitutkinto	Erikoisammattitutkinto
Mitä tutkinto tarjoaa	Antaa opiskelijalle perusvalmiudet opiskeltavan alan eri tehtäviin ja työelämän vaatiman ammattitaidon sekä erikoistuneemman osaamisen vähintään yhteen tutkinnon osa-alueeseen. Ammatillisessa perustutkinnossa on mahdollista suorittaa osaamisaloja, joiden avulla voidaan erikoistua tiettyihin työtehtäviin.	Opiskelija saa kohdennettua osaamista ja ammattitaitoa, joka on syvällisempää kuin ammatillisessa perustutkinnossa tai osaaminen voi kohdistua rajattuihin työtehtäviin.	Opiskelija saa työelämän tarpeita vastaavaa kohdennettua ammattitaitoa, joka on ammatillista perustutkintoa ja ammattitutkintoa syvällisempää ammatin hallintaa tai monialaisempaa ammattitaitoa.
Laajuus	180 osp	120 tai 150 osp	160-180 osp

Taulukko 1: Ammatilliset tutkinnot

Uudessa tutkintojärjestelmässä ammatillinen perustutkinto kestää kolme vuotta ja on laajuudeltaan 180 osaamispistettä. Siihen sisältyy 145 osaamispistettä ammatillisia tutkinnon osia ja 35 osaamispistettä yhteisiä tutkinnon osia. Valinnaiset tutkinnon osat poistuvat kokonaan ja ne sisällytetään ammatillisiin tutkinnon osiin. Ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto koostuvat pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista ja lisäksi on mahdollista suorittaa erikseen yhteisiä tutkinnon osia. (Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmä.) Ammattitutkinto on laajuudeltaan 120 tai 150 osaamispistettä ja erikoisammattitutkinnon laajuus on 160 tai 180 osaamispistettä (Uudistuvat tutkintojen perusteet 2018).

Ammatillinen perustutkinto antaa opiskelijalle perusvalmiudet opiskeltavan alan eri tehtäviin ja työelämän vaatiman ammattitaidon sekä erikoistuneemman osaamisen vähintään yhteen tutkinnon osa-alueeseen. Ammatillisessa perustutkinnossa on mahdollista suorittaa osaamisaloja, joiden avulla voidaan erikoistua tiettyihin työtehtäviin. Ammattitutkinnossa opiskelija saa kohdennettua osaamista ja ammattitaitoa, joka on syvällisempää, kuin ammatillisessa perustutkinnossa tai osaaminen voi kohdistua rajattuihin työtehtäviin. Erikoisammattitutkin-

nosta saadaan työelämän tarpeita vastaavaa kohdennettua ammattitaitoa, joka on ammatilista perustutkintoa ja ammattitutkintoa syvällisempää ammatin hallintaa tai monialaisempaa ammattitaitoa. (Tutkinnot.)

	Ammatilliseen tutkintoon valmentava koulutus	Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus
Nimen lyhenne	VALMA	TELMA
Kenelle tarkoitettu	Ensisijaisesti henkilöille, jotka ovat päättäneet peruskoulunsa tai niille, joilla ei vielä ole toisen asteen koulutusta sekä työttömille työnhakijoille, vanhentuneen ja puutteellisen ammattitaidon omaaville, erityistä tukea tarvitseville sekä maahanmuuttajataustaisille.	Henkilöille, jotka tarvitsevat sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea oppimiseen sekä ohjausta työhön ja mahdollisimman itsenäiseen suoriutumiseen elämässä.
Mihin koulutus on tarkoitettu	Auttaa opiskelijaa saavuttamaan valmiudet ammatillisen tutkinnon opiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä ammatillisen tutkinnon suorittamiseen.	Opiskelija saa omien henkilökohtaisten tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaista opetusta ja ohjausta.
Laajuus	60 osp	60 osp
Kesto	Keskimäärin yksi vuosi.	Keskimäärin yksi vuosi, mutta opintojen järjestäjän päätöksellä enintään kolme vuotta.

Taulukko 2: Valmentavat koulutukset

Ammatillisen koulutuksen yhteydessä voidaan järjestää valmentavia koulutuksia. Ne eivät johda tutkintoon, vaan valmentavat joko ammatilliseen tutkintoon (VALMA) tai työhön ja itsenäiseen elämään (TELMA). Valmentavat koulutukset on esitelty taulukossa 2.

Ammatilliseen tutkintoon valmentava koulutus VALMA auttaa opiskelijaa saavuttamaan valmiudet ammatillisen tutkinnon opiskeluun sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä ammatillisen tutkinnon suorittamiseen. VALMA-koulutus on tarkoitettu ensisijaisesti peruskoulunsa päättäneille tai niille, joilla ei vielä ole toisen asteen koulutusta sekä työttömille työnhakijoille, vanhentuneen tai puutteellisen ammattitaidon omaaville, erityistä tukea tarvitseville sekä maahanmuuttajataustaisille henkilöille. VALMA on suunnattu pääosin niille nuorille ja aikuisille, jotka tarvitsevat valmiuksia hakeutuakseen ammatilliseen koulutukseen. Koulutus on laajuudeltaan 60 osaamispistettä, jolloin opiskeluaika on keskimäärin yksi vuosi. Jos opiskelijan ammatilliset valmiudet ovat valmentavan koulutuksen jälkeen riittävät ja ammatillisen koulutuksen järjestäjällä on riittävästi aloituspaikkoja, opiskelija voi siirtyä suorittamaan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta. (Valmentavat koulutukset.)

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus TELMA on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat sairauden tai vamman vuoksi erityistä tukea oppimiseen sekä ohjausta työhön ja mahdollisimman itsenäiseen suoriutumiseen elämässä. TELMA-koulutuksessa opiskelija saa omien henkilökohtaisten tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaista opetusta ja ohjausta. Koulutuksen laajuus on 60 osaamispistettä ja opiskeluaika on keskimäärin yksi vuosi. Koulutuksen järjestäjän päätöksellä opinnot voivat kestää enintään kolme vuotta, jolloin huomioidaan erityisesti opiskelijan henkilökohtainen suunnitelma. (Valmentavat koulutukset.)

2.2 Ammatillisen koulutuksen kehittyminen Suomessa

Ammatillisen kasvatuksen suunnittelun johtoajatuksena on ollut alusta saakka kansallisen kilpailukyvyyn säilyttäminen. Suunnittelu sai Suomessa alkunsa 1900-luvun alussa, eli noin sata vuotta sitten. Ammatillinen koulutus alkoi kuitenkin muovautua kattavaksi järjestelmäksi vasta toisen maailmansodan jälkeen. Vuonna 1942 ammattikoululainsäädäntö uudistettiin ja sen myötä valtakunnan suunnitteluosasto sai avukseen ammattikasvatusosaston. 1950-luvun lopussa valtakunnalliseksi tavoitteeksi nousi ammattikasvatuksen tarjoaminen kaikille oppivelvollisuutensa päättäneille. Kouluhallituksen rinnalle perustettiin Ammattikasvatushallitus, jonka tehtävänä oli ammattikoulutuksen hallinnointi ja organisointi. (Kivirauma 1992, Antikaisen ym. 2013, 110 mukaan.)

Useisiin muihin maihin verrattuna Suomen keskiasteen ammatillinen koulutus on laajentunut huomattavasti 1950-luvun jälkeen. Se on paljon kattavampaa niin pituudeltaan kuin leveydeltäänkin. Keskiasteen ammatillinen koulutus tarjosi enenevässä määrin työhön kouluttautumisen ja siihen liittyvien muodollisten kvalifikaatioiden hankkimisen mahdollisuuden. Suomen ammatillisen koulutuksen kehitys eteni 1960-luvulla, jolloin ammattikoulutuspaikkojen määrää lisättiin huomattavasti. 1980-luvulla toteutettiin keskiasteen uudistus, jonka myötä ammatillinen koulutus liitettiin yhteishaun piiriin ja siitä tuli kiinteämpi osa koulutusjärjestelmää. Uudistuksen myötä koulutuksesta purettiin niin kutsuttuja umpiperiä, joiden takia eteneminen korkeampaan koulutukseen olisi estynyt, lisättiin ylioppilaspohjaisia koulutuspaikkoja ja vastaavasti yliopistoihin avautui paikkoja niille, jotka eivät olleet suorittaneet ylioppilastutkintoa. Suomessa hyväksyttiin yhä yleisemmin ajatus koulutustakuusta, joka tarkoittaa sitä, että jokaiselle peruskoulunsa päättäneelle tulisi järjestyä jatkokoulutuspaikka. Tämän takia jatkokoulutuspaikkoja on Suomessa varattu jokaista peruskoulunsa päättävää kohti enemmän kuin yksi. (Antikainen ym. 2013, 110-111.)

2.3 Lainsäädäntö

Ammatillista koulutusta säätelee laki 531/2017. Tämän lisäksi ammatillista koulutusta koskevia muita lakeja ja asetuksia on lukuisia (liite 1), ja ammatillisen koulutuksen reformi on vaatinut useita lakimuutoksia. Vanha laki 630/1998 on säädetty 21. elokuuta 1998 ja uusi laki 531/2017 on säädetty 11. elokuuta 2017 ja tullut voimaan 1.1.2018. Lain valmistelu on kuullut opetus- ja kulttuuriministeriölle, joka myös valvoo ja ohjaa toimialaa. (L531/2017.)

Kun vanhaa ja uutta lakia verrataan, voidaan havaita, että uusi laki on huomattavasti pidempi kuin vanha. Se sisältää 14 lukua ja 142 pykälää, kun vanhassa laissa oli 7 lukua ja 55 pykälää. Tämä johtuu siitä, että uudessa laissa on yhdistetty lait ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998 ja ammatillisesta peruskoulutuksesta 630/1998. Uudessa laissa ei tehdä enää eroa aikuisten ja nuorten koulutuksen välillä. Monissa tilanteissa ja asioissa sovelletaan siirtymäaikoja; esimerkiksi silloin, kun ammatilliset opinnot on aloitettu ennen uuden lain voimaantulua. (Ammatillisen koulutuksen reformi - Tietopaketti ohjaajille 2018.)

2.4 Hallituksen ja eduskunnan perustelut ammatillisen koulutuksen uudelle lainsäädännölle

Seuraavassa käydään läpi hallituksen eduskunnalle antaman lakiesityksen keskeisiä uudistuksia ja sen perusteluita sekä valiokunnan vastauksia niihin mietinnössään. Hallitus antoi eduskunnalle esityksen lakiuudistuksesta HE 39/2017, joka tarvittiin reformin toteuttamiseksi. (HE 39/2017.) Eduskunnan sivistysvaliokunta antoi mietintönsä hallituksen esityksestä 21.6.2017. Valiokunnan mielestä uudistuksen tavoitteena on työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin paremmin

vastaava ammatillisen koulutusjärjestelmä. Se painotti, että reformin keskiössä on opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittäminen. (Rydman 2017.)

Hallituksen ehdotuksen mukaan uusi laki kokoaisi ammatillista koulutusta koskevat säädökset yhteen lakiin. Tämän lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle siirretään osa työvoimakoulutuksesta. Kaikkien ammatillisten tutkintojen suorittamisessa siirrytään yhteen suorittamistapaan ja tutkinnoista tulisi osaamisperusteisia. (HE 39/2017.) Valiokunta puoltti hallituksen ehdotusta yhdestä tutkinnon suorittamistavasta. Ehdotuksen mukaan hylätään aikuisten näyttötutkintojärjestelmä ja ammatilliseen peruskoulutukseen perustuva tutkinnon suorittamistapa, jotka korvataan yhdellä tutkinnon suorittamistavalla. Valiokunnan mielestä on myös perusteltua siirtää työvoimakoulutuksen osa muun ammatillisen koulutuksen kanssa samaan ohjausjärjestelmään. (SiVM 7/2017).

Hallitus ehdotti, että otetaan käyttöön yhtenäinen henkilökohtaistamisprosessi. Tämän prosessin avulla voidaan tunnustaa ja tunnistaa opiskelijan jo aikaisemmin hankkima osaaminen, kyetään suunnittelemaan, kuinka puuttuva osaaminen hankitaan, siihen tarvittavat tukitoimet sekä osaamisen osoittaminen sekä arviointi. (HE 39/2017.) Valiokunnan mietinnössä tähdennetään, että kun mahdollistetaan osaamisen hankkiminen eri tahoilta, parannetaan opetuksen saatavuutta ja opiskelijan mahdollisuutta opintojen henkilökohtaistamiseen. Opiskelija voi esimerkiksi suorittaa opintojen osia kotinsa lähistöllä, vaikka opiskelisin varsinaisesti jopa toisella paikkakunnalla. (SiVM 7/2017.) Hallitus ehdotti siirtymistä käytäntöön, jossa ammatillinen tutkinto on mahdollista suorittaa osaamisen hankintatavasta riippumatta ja arviointi perustuu yhteen näyttöön. Osaamisen osoittaminen tapahtuu pääosin käytännön työtilanteissa työelämässä. (HE 39/2017.) Valiokunta kannatti työpaikalla tapahtuvan oppimisen lisäämistä. Se myös tunnisti mahdollisen ongelman työssäoppimispaikkojen riittävydestä ja ehdotti, että niiden riittävyttä seurataan ja siitä raportoidaan säännöllisesti. (SiVM 7/2017.)

Hallitus halusi laajentaa erityisen tuen oikeutta sairauden, vamman, oppimisvaikeuden tai muun syyn nojalla koskemaan myös ammatti- ja erikoisammattitutkintoa suorittavia opiskelijoita (HE 39/2017). Sivistysvaliokunnan saaman selvityksen mukaan ammatillisen koulutuksen reformin myötä edellytykset Yhdistyneiden Kansakuntien vammaissopimuksen 24 artiklan tavoitteiden toteuttamiseksi paranevat aikaisempaan verrattuna. Uudistuksista varsinkin henkilökohtaistamiseen perustuvat yksilölliset opintopolut, koulutustarjonnan joustavuuden lisääntyminen ja koulutukseen hakeutumisen ja pääsyn joustavuuden lisääntyminen hyödyttävät vammaisia henkilöitä. (SiVM 7/2017.)

Hallitus esitti, että nykyinen oppisopimus pysyy pääosin ennallaan, mutta työssäoppiminen korvautuisi uudella, koulutussopimukseen perustuvalla koulutuksella (HE 39/2017). Valiokunnan mietinnössä koulutuksen työelämälähtöisyyden lisäämistä pidettiin hyvänä asiana. Myös

erilaisten oppimisympäristöjen mahdollistamista ja monien oppimistapojen käyttämistä pidettiin hyvänä. Hallituksen ehdottama laki mahdollistaa esimerkiksi joustavan siirtymismahdollisuuden koulutussopimukseen perustuvasta koulutuksesta oppisopimuskoulutukseen. Valiokunta muistutti myös, että tavoitteena on ollut työnantajalle kuuluvan hallinnollisen työn keventäminen. Asiantuntijan kuulemisen mukaan lakiesitys ei kuitenkaan tuo ratkaisua tähän ongelmaan. Jotta oppisopimuskoulutus saataisiin houkuttelevammaksi työnantajalle, tämä tavoite tulisi jatkossa toteuttaa. (SiVM 7/2017.)

Ammatillisen koulutuksen säätely- ja ohjausjärjestelmään uudistus toisi yhden järjestämisluvan, jolla säädeltäisiin kaikkea ammatillista koulutusta. Tämän luvan rajoissa koulutuksen järjestäjät voisivat entistä vapaammin päättää, kuinka ne haluavat kohdentaa koulutustarjontaansa sekä valita oppimisympäristönsä ja opetustapansa. Koulutusluvut ja vuosittaiset rahoituksen suorituspäätökset muodostaisivat ohjaus- ja säätelyjärjestelmän, joiden perusteella päätettäisiin tulevan varainhoitovuoden tavoitteellisista opiskelijavuosista, työvoimakoulutukseen varattavat opiskelijavuodet mukaan luettuna. (HE 39/2017.) Sivistysvaliokunnan mietinnöstä käy ilmi, että se pitää perusteltuna siirtymistä yhteen järjestämislupaan. Koska uudistus on ammatillisen koulutuksen järjestäjille haasteellinen, valiokunta ehdottaa, että opetus- ja kulttuuriministeriö hoitaa jo luvan omaavien tahojen lupien muuttamisen. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että nämä koulutuksen järjestäjät saavat lupansa maksutta. (SiVM 7/2017.)

Hallitus esitti, että koulutuksen rahoitusjärjestelmä muutetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi seuraavilla toimilla:

- Nykyiset ammatillisen peruskoulutuksen, ammatillisen lisäkoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisten erikoisoppilaitosten rahoitukset yhdistetään.
- Tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen rahoitus ja osa tutkintoon johtamattoman työvoimakoulutuksen rahoituksesta sisällytetään kyseiseen rahoitusjärjestelmään.
- Ammatillisen koulutuksen valtionrahoitus muutetaan talousarvioperusteiseksi.

Tarkoitus on, että opiskeluun käytetyn ajan laskemisen sijaan painotettaisiin suorituksia ja koulutuksen vaikuttavuutta. (HE 39/2017.) Hallituksen ehdotuksen mukaan rahoitus koostuu neljästä elementistä:

- perusrahoituksesta (50 %)
- suoritusrahoituksesta (35 %)
- vaikuttavuusrahoituksesta (15 %)
- strategiarahoituksesta (max 4 %)

Elementtien tavoitteena on varmuus rahoituksen jatkuvuudesta. Niiden avulla kannustetaan tekemään koulutuksen järjestämistä koskevat valinnat niin, että koulutus olisi mahdollisimman tuloksellista. (SiVM 7/2017.)

Perusrahoituksen tarkoitus on turvata ammatillisen koulutuksen saatavuus kaikilla aloilla ja kaikille opiskelijoille. Perusrahoituksen osuus olisi 50 %. Tuloksellisuuden painoarvoa kasvatetaan niin, että se on yhteensä 50 %, josta 35 % on suoritusrahoitusta ja 15 % vaikuttavuusrahoitusta. Suoritusrahoituksen tarkoitus on opintoprosessien tehostaminen, ohjaaminen ja kannustaminen niin, että koulutusta ja tutkintoja suunnattaisiin osaamistarpeiden mukaisesti, sekä tutkintoja ja niiden osia suoritettaisiin asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Vaikuttavuusrahoituksella kannustetaan kohdentamaan koulutusta sellaisille aloille, joilla on työvoimatarvetta. Sillä pyritään myös huolehtimaan koulutuksen työelämävastaavuudesta, laadusta sekä tarjoamaan edellytyksiä jatko-opintoihin. Laskennallinen rahoitus on kokonaismäärästä vähintään 96 % ja strategiarahoitukseen käytetään enintään 4 %.

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN RAHOITUSJÄRJESTELMÄ

STRATEGIARAOHITUS
(enintään 4 %
kokonaisrahoituksesta)

**LASKENNALLINEN-
RAHOITUS**
(vähintään 96 %
kokonaisrahoituksesta)

Kuvio 1: Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä. (Ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistus.)

Sivistysvaliokunnan mietinnön mukaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on lausunnossaan pitänyt ehdotuksen rahoitusjärjestelmää oikean suuntaisena ja perusteltuna tehokkuuden lisäämiseksi, mutta ilmaisee huolensa sen aiheuttamista ei-toivotuista vaikutuksista. Suorituspainotteisuus saattaa ohjata koulutuksen järjestäjiä ”tehtailemaan” tutkintoja ja suoritteita laa-

dun kustannuksella. Kustannusperusteisuudesta luopuminen voi vaikuttaa alentavasti opiskelupaikkojen määrään niillä koulutusaloilla, jotka edellyttävät suuria investointeja kuten metsäkone- ja kuljetusaloilla. Koulut voivat valita enemmän koulutusaloja, jotka edellyttävät matalampia kustannuksia, tarkentaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunta. Sivistysvaliokunta yhtyy mietinnössään edellä mainittuihin huoliin. Valiokunta ymmärtää rahoitusjärjestelmän uudistamiseen liittyvät haasteet. Järjestelmä on uusi, eikä sitä ole vielä testattu käytännössä, joten sen toimivuutta ei voi täysin varmasti osoittaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa siirtymäaikana rahoitusmallin toimivuutta. Seurannan tulosten perusteella voidaan tarvittaessa ehdottaa prosenttiosuuksien muutoksia, jos havaitaan, että rahoitusmalli toimii epätarkoituksenmukaisesti. Tässä vaiheessa valiokunta ei näe tarvetta prosenttiosuuksien muuttamiselle, mutta pitää seurantaa välttämättömänä. (SiVM 7/2017.)

2.5 Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Opetushallitus

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus vastaavat ammatillisen reformin toimeenpanosta ja seurannasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) on osa valtioneuvostoa, joka muodostuu ministeriöistä ja niitä johtavista ministereistä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018). Se on yksi Suomen vanhimmista ministeriöistä ja sen nimi on ehtinyt vaihtua moneen kertaan. Ministeriön toiminta alkoi, kun Suomi sai oman keskushallinnon ja autonomian 1809. (Opetus- ja kulttuuriministeriön historiaa 2018.)

Ministeriön tehtävänä on hallituksen avustaminen politiikan suunnittelussa, toimeenpanossa ja linjauksissa. Tehtäviin lukeutuvat lakien, päätösten ja asetusten valmistelu sekä asiat, jotka liittyvät budjetoitujen varojen käyttöön. Valtioneuvoston ohjesäännön mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvat tiede, koulutus ja varhaiskasvatustyö, taide, liikunta, kulttuuri ja nuorisotyöarkisto, museo- ja yleinen kirjastotoimi, evankelisluterilainen kirkko, ortodoksinen kirkkokunta ynnä muut uskonnolliset yhdyskunnat, opintotuki ja tekijänoikeus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.) Ministeriön vastuulla on myös koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittäminen, jonka lisäksi se vastaa kansainvälisestä yhteistyöstä. Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteita ovat kansallisen kulttuurin vahvistaminen ja kansainvälisen yhteistyön edistäminen. Ministeriö pyrkii takaamaan jokaiselle Suomen kansalaiselle samanlaiset mahdollisuudet kehittää itseään kulttuuripalveluiden ja koulutuksen avulla sekä pitämään huolta siitä, että kansalaisten ammattitaito vastaa työelämän vaatimuksia. (Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävät ja tavoitteet.)

	Opetus- ja kulttuuriministeriö	Opetushallitus
Nimen lyhenne	OKM	OPH
Tehtävät	Avustaa hallitusta politiikan suunnittelussa, toimeenpanossa ja linjauksissa. Valmisteleo la-keja, päätöksiä ja asetuksia sekä asioita, jotka liittyvät budjetoi-tujen varojen käyttöön.	Laatii ammatillisten tutkintojen perusteet, hallinnoi koulutuksen tietoverkkoja ja tietopalveluita, kerää ja tuottaa koulutukseen liittyviä tietoja, julkaisee koulu-tusoppaita ja opetusmateriaa-leja, ylläpitää opiskelijavalinta-rekistereitä, järjestää ja tunnus-taa ulkomaiset tutkinnot sekä järjestää opettajille rahoitettua jatkokoulutusta.

Taulukko 3: Koulutuksesta vastaavat tahot

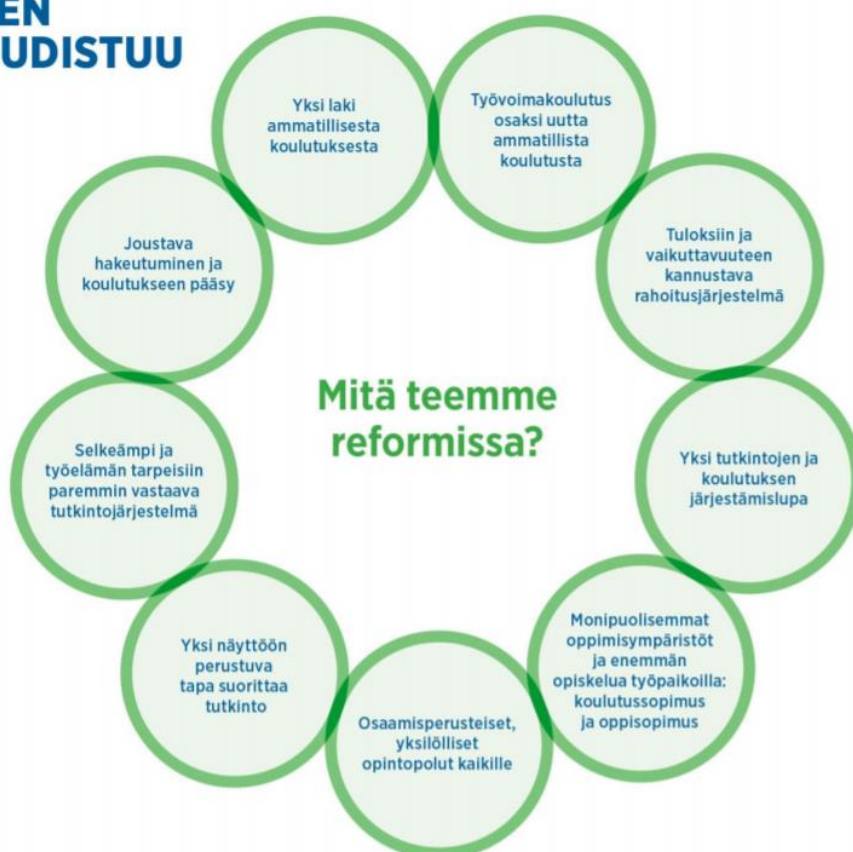
Opetushallitus on opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuudessa toimiva osaamisen kehittämisvi-rasto. Vuonna 2017 Opetushallitus yhdistyi Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus CIMO:n kanssa ja yhdistymisen myötä Opetushallituksessa työskentelee nykyisin noin 370 alan asiantuntijaa. Yhdistymisen myötä virasto tukee kansainvälistymistä suomalaisessa yhteiskun-nassa erilaisilla ohjelmilla, sopimuksilla ja tuottamalla kansainvälistymiseen liittyvää tietoa. (Opetushallitus.)

Opetushallitus laatii muun muassa ammatillisten tutkintojen perusteet ja tukee koulutusta erilaisten hankkeiden avulla sekä osallistuu koulutuksen tuloksellisuuden kehittämiseen. Vi-raston tehtäviin kuuluu myös koulutuksen tietoverkkojen ja tietopalveluiden hallinnointi. Se tuottaa koulutukseen liittyviä indikaattoreita ja ennakointitietoa sekä kerää tietoa opetustoi-men rahoitusjärjestelmästä. Lisäksi Opetushallitus julkaisee koulutusoppaita sekä kehittää ja tuottaa oppimateriaalia. Toisen asteen koulutusten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijavalintarekisterin ylläpito kuuluvat viraston tehtäviin. Opetushallitus järjestää kieli-tutkintoja ja tunnustaa ulkomaiset tutkinnot. Opettajille sekä muulle koulutoimen henkilös-tölle järjestetään jatkokoulutusta ja sen rahoitusta. Opetushallitus on myös koulukseen jär-jestäjä, sillä sen vastuulla on kuusi valtion oppilaitosta. (Opetushallitus.)

3 Reformi

Ammattikoulutuksen reformi on tullut voimaan vuoden 2018 alusta. Sen tarkoituksena on uudistaa koko ammatillinen koulutus. Uudistukset koskevat sekä nuoria että aikuisopiskelijoita. Aiemmin voimassa olleet lait on yhdistetty yhtenäiseksi lainsäädännöksi. Lainsäädännön lisäksi reformi kohdistuu koulutuksen rahoittamiseen, ohjaukseen, tutkintoihin sekä koulutuksen toteuttamiseen ja järjestämiseen. (Ammatillisen koulutuksen reformi.) Reformilla pyritään kehittämään osaamisperusteisuutta ja asiakaslähtöisyyttä ammatillisessa koulutuksessa sekä lisäämään yksilöllisiä opintopolkuja ja oppimista työpaikoilla (Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tuki 2018).

AMMATILLINEN KOULUTUS UUDISTUU

Kuvio 2: Reformin tarkoitus (Opetus- ja kulttuuriministeriö)

Ammatillinen koulutus halutaan henkilökohtaistaa vastaamaan jokaisen opiskelijan tarpeita. Opiskelijalle suunnitellaan ja toteutetaan henkilökohtainen opintopolku, johon vaikuttavat opiskelijan aikaisempi osaaminen ja uuden oppimisen sisällön tarpeet. Lisäksi kartoitetaan opiskelijan tarve ohjaukselle ja tuelle. Opintojen alussa koulutuksen järjestäjä on velvollinen tekemään jokaiselle opiskelijalle henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma, jota järjestäjä on velvollinen myös päivittämään. Menettely on sama myös oppisopimuskoulutukseen

osallistuvien opiskelijoiden kanssa. Oppisopimuskoulutukseen osallistuvan opiskelijan henkilökohtaistamiseen osallistuu aktiivisesti myös työpaikan edustaja. (Henkilökohtaistaminen 2018.)

3.1 Reformin tuomat muutokset

Reformin myötä on lisätty ja monipuolistettu työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Opinnot voidaan suorittaa kokonaan oppisopimuksen tai koulutussopimuksen mukaan tai näitä voidaan yhdistellä opiskelijan tarpeiden mukaan opintojen aikana. Työpaikalta, jossa koulutus tapahtuu, edellytetään riittävää tuotanto- ja palvelutoimintaa sekä tarvittavia työvälineitä. Työpaikan henkilöstöllä on oltava opetukseen vaadittava ammattitaito, koulutus ja työkokemus. Opiskelijalle nimetään vastuullinen työpaikkaohjaaja työpaikan henkilöstöstä. (Työpaikalla oppiminen.) Oppisopimuskoulutus ja koulutussopimuskoulutus ovat esitelty taulukossa 4.

	Oppisopimuskoulutus	Koulutussopimuskoulutus
Suoritettavat tutkinnot	Mahdollisuus suorittaa koko tutkinto tai vain joitakin tutkinnon osia.	Mahdollisuus suorittaa pienempiä opintokokonaisuuksia kerrallaan.
Sopimus	Määräaikainen työsopimus työpaikan ja opiskelijan välillä sekä sopimus työpaikan ja koulutuksen järjestäjän välillä.	Työpaikan ja koulutuksen järjestäjän välinen sopimus.
Palkkaus	Opiskelija saa palkkaa.	Opiskelija ei saa palkkaa.
Muuta huomioitavaa	Työnantaja voi saada koulutuskorvausta oppisopimusajalta, jos työnantajalle aiheutuu ylimääräisiä kuluja koulutuksesta.	Seurataan opiskelijan osaamisen kehittymistä ja siitä raportoidaan koulutuksen järjestäjälle. Työnantaja ei voi saada koulutuskorvausta.

Taulukko 4: Oppisopimuskoulutus ja koulutussopimuskoulutus

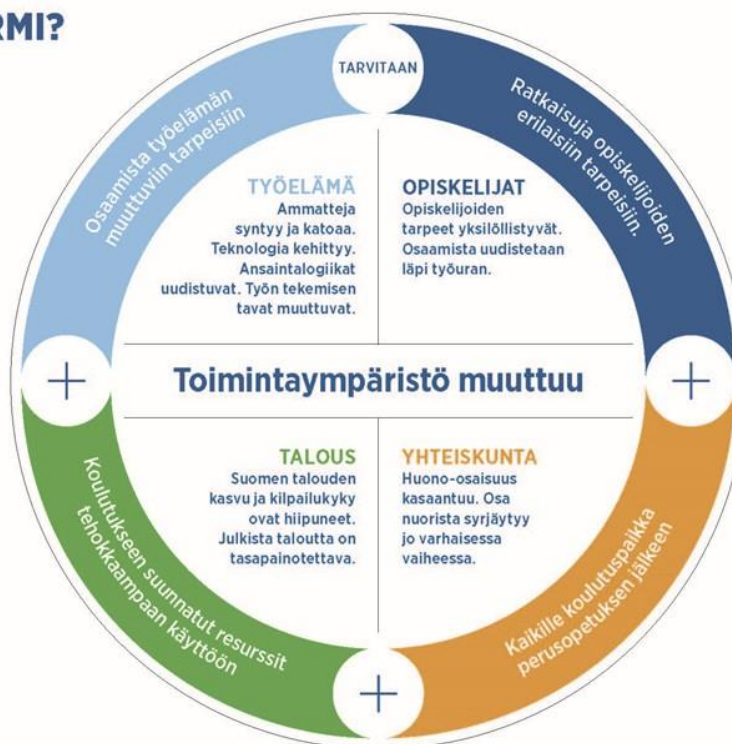
Oppisopimuskoulutus antaa opiskelijalle suurimman osan osaamisesta ja tarvittaessa sitä voidaan täydentää muissa oppimisympäristöissä. Tällä koulutusmuodolla on mahdollista suorittaa koko opintokokonaisuus tai vain joitakin tutkinnon osia. Oppisopimus koostuu opiskelijan määräaikaisesta työsuhteesta sekä työnantajan ja koulutuksen järjestäjän välisestä sopimuksesta.

Opiskelija tekee työtä oppisopimuskoulutuksen aikana ja saa siitä palkkaa. Työnantajan on mahdollista saada oppisopimusajalta koulutuskorvausta, jos koulutus aiheuttaa työnantajalle erillisiä kuluja. (Työpaikalla oppiminen.)

Toisin kuin oppisopimuskoulutuksessa, koulutusoppimuskoulutuksessa opiskelija ei ole palkallisessa työsuhteessa, eikä hänelle makseta työpaikalla opiskelusta palkkaa. Koulutusoppimus on työpaikan ja koulutuksen järjestäjän välinen sopimus ja se tehdään aina koskien pienempiä opintokokonaisuuksia. Työpaikalta edellytetään opiskelijan osaamisen kehittymisen seuraamista sekä raportointia koulutuksen järjestäjälle. (Työpaikalla oppiminen.)

3.2 Reformin syyt

MIKSI REFORMI?

Kuvio 3: Reformin keskeisimmät syyt (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017).

Syyt ammatillisen koulutuksen uudistamiseen tarpeeseen ovat olleet moninaiset. Opetus- ja kulttuuriministeriön neuvottelevan virkamiehen Ulla-Jill Karlssonin (2017) mukaan osaamistarpeet, joita nykyisessä työ- ja elinkeinoelämässä vaaditaan, muuttuvat yhä nopeammin. Aikaisemman osaamisjärjestelmän puitteet eivät riittäneet vastaamaan opiskelijoiden yksilöllistyyviin tarpeisiin, kuten yksilöllisten ja joustavien opintopolkujen valintaan kannustamiseen ja

niiden rakentamisen mahdollistamiseen. Osalla nuorista syrjäytyminen alkaa jo varhaisessa vaiheessa. Karlsson korostaa, että on tärkeää pyrkiä vähentämään opintojen keskeyttämistä ja pitää kiinni koulutustakuusta. Koulutustakuun avulla taataan opiskelijalle jatko-opiskelu-paikka. Lisäksi Suomen kilpailukyky ja talouden kasvu vaatii, että koulutukseen kohdennetut resurssit pystytään käyttämään mahdollisimman tehokkaasti. (Karlsson 2017.)

Toimintaympäristömme kokee laajoja ja nopeita muutoksia. Teknologinen kehitys etenee ja asettaa haasteiksi esimerkiksi digitalisaation, robotisaation, massaälyn ja keinoälyn. Toimialat ja tehtävärakenteet muuttuvat, kuten myös toiminta- ja ansaitologiikatkin, joista esimerkkinä mainittakoon jakamistalous ja alustatalous. (Karlsson 2017.) Myös osaamistarpeet muuttuvat ja kasvavat. Monissa tehtävissä osaaminen vanhenee aikaisemmin kuin aikaisemmin ja dynamiikka lisääntyy. Luku- ja numerotaitojen sekä tietotekniikkaosaamisen merkitys kasvaa. Asiakaskuntien tarpeet eriytyvät ja yksilöllistyvät, josta seuraa, ettei massakoulutuksella päästä enää tarvittaviin tuloksiin. Työura edellyttää osaamisen jatkuvaa kehittämistä ja uudistamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

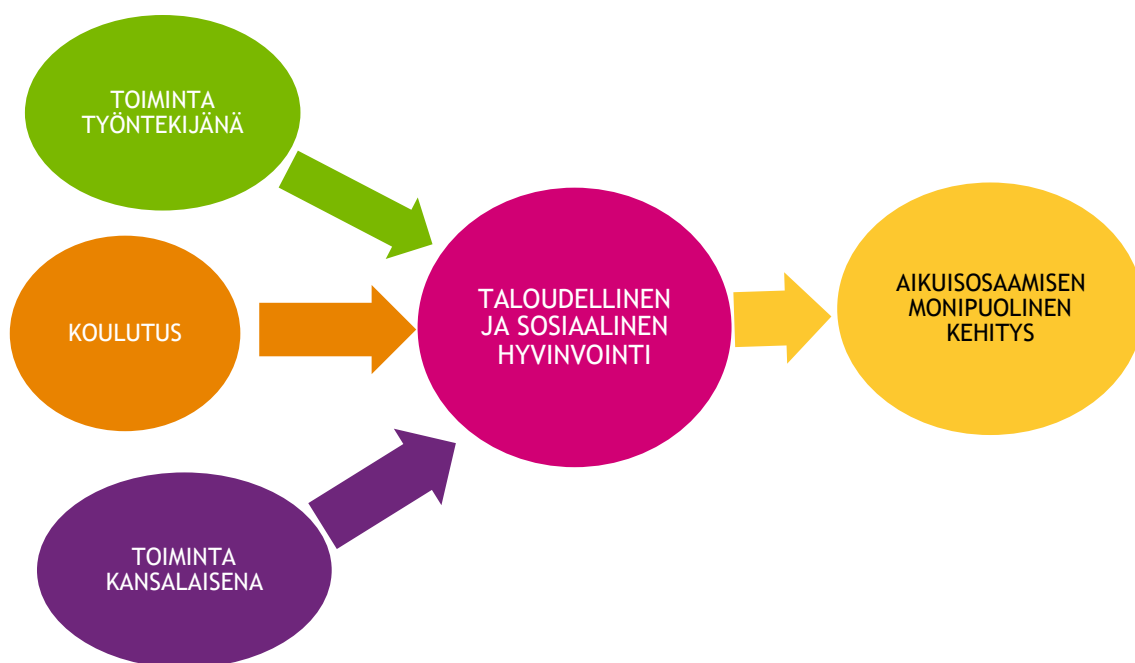
4 Reformin taustat

Ammatillisen koulutuksen reformin taustamateriaalina ovat toimineet muun muassa ministeriöiden tulevaisuuskatsaukset sekä valtioneuvostossa ja Opetushallituksessa tehty ennakointityö ennen hallitusohjelman laatimista. Taustalla ovat myös nuorten syrjäytymiseen liittyvät tutkimukset, PIAAC-tutkimus, Suomen ja maailman talouteen sekä sen kehitykseen liittyvät selvitykset ja ennusteet. Mitään yksittäisiä lähteitä on mahdotonta nimetä. (Rausku 2018.) Tässä luvussa on esitelty joitakin näistä reformin taustalla vaikuttaneista materiaaleista.

4.1 PIAAC-tutkimus

PIAAC-tutkimus on kansainvälinen aikuistutkimus, jossa myös Suomi on mukana. PIAAC on lyhennys sanoista Programme for the International Assessment of Adult Competencies. Se on taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n sekä useiden organisaatioiden muodostaman konsortion yhteistyöhanke. Suomessa tutkimuksen rahoittajia ovat Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Työ- ja elinkeinoministeriö. Toteuttajina toimivat Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos ja Tilastokeskus. PIAAC-tutkimuksen avulla selvitetään aikuisväestön (16-65 vuotta) elämän eri alueilla tarvittavia perustaitoja, sekä niiden käyttöä työ- ja arkielämässä. Tutkimuksen keskiössä ovat numeeriset taidot, lukutaito ja tietoteknisessä ympäristössä tarvittavat ongelmanratkaisutaidot. (Kansainvälinen aikuistutkimus PIAAC.) Tutkimuksen ensimmäiselle kierrokselle osallistui 24 maata, joista yksi oli Suomi. Tulokset julkaistiin syk-

syllä 2013. Toiselle kierrokselle osallistui yhdeksän uutta maata, joiden tulokset liitettiin ensimmäisen kierroksen tuloksiin. Suomi pärjäsikin tutkimuksessa erinomaisesti (taulukot 5 ja 6), eikä toisen kierroksen tulosten lisääminen juurikaan vaikuttanut sijoitukseen. Tutkimuksen kolmas kierros on työn alla. Siihen osallistuu 6 maata lisää, sekä USA, joka oli mukana jo ensimmäisellä kierroksella. Täysin uusi PIAAC tutkimus on suunniteltu toteutettavaksi vuonna 2022 (PIAAC-tutkimukseen lisää vertailumaita - Suomen aikuisväestön taitotaso edelleen kärkijoukossa 2016.)

Kuvio 4: PIAAC- tutkimus tuottaa työkaluja aikuisten osaamisen kehittämiseen.

PIAAC tutkimus tuottaa tietoa myös suomalaisen aikuisväestön koulutuksesta sekä siitä, kuinka he toimivat kansalaisina ja työntekijöinä. Tutkimuksen avulla saadaan uutta tietoa siitä, kuinka nämä tekijät ovat yhteydessä taloudelliseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin (kuvio 4). Tulosten pohjalta voidaan kehittää työkaluja aikuisväestön osaamisen monipuoliseen kehittämiseen. Tulokset ovat käytettävissä muun muassa suomalaisille kouluttajille, päättäjille ja tutkijoille. Ne antavat tietopohjaa tulevaisuuden työvoima- ja koulutuspolitiikan suunnittelulle. Kansainvälisyytensä vuoksi PIAAC antaa laajan kuvan kansallisista kehittämistarpeista. (Kansainvälinen aikuistutkimus PIAAC.)

tutkimuksen kohde	OECD keskiarvo	Suomen keskiarvo	Tarkennuksia
Lukutaito	237 pistettä	288 pistettä	Lukutaito oli erinomainen kansainvälisesti verraten. Aikuisväestöstä 2/3 oli erinomaisia tai hyviä lukijoita. 11 %:lla oli suuria puutteita lukutaidossa.
Numerotaito	269 pistettä	282 pistettä	Numerotaito on huipputasoa ja sisäiset erot keskitasoa. Hyvän tai erinomaisen numerotaidon omaavia aikuisväestöstä oli 57 %. 13 %:lla ilmeni suuria vaikeuksia matemaattisten perustaitojen kanssa.
Tietotekniikkaa soveltavat ongelmanratkaisutaidot	Hyvät tai erinomaiset taidot 34% Osion tekemättä jättäneitä 24%	Hyvät tai erinomaiset taidot 41% Osion tekemättä jättäneitä 19%	Tietotekniikkaa soveltavat ongelmanratkaisutaidot ovat selvästi keskitason yläpuolella. Osa vastaajista ei joko osannut tai halunnut käyttää tietokonetta ollenkaan tehtävien tekemiseen. 30 %:lla eli noin miljoonalla oli suuria puutteita tässä osiossa. Tähän on laskettu mukaan ne, jotka menestyivät heikosti ja osion tekemättä jättäneet.

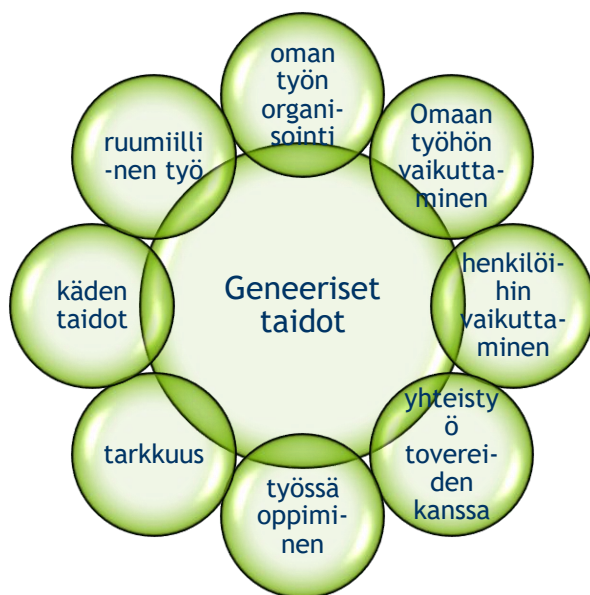
Taulukko 5: PIAAC-tutkimuksen tuloksia Suomen näkökulmasta. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.)

Ryhmä	Ominaista
20-29 vuotiaat	Ovat yleisesti taitavia. Tämän ryhmän hyvä taitotaso vaikuttaa Suomen tuloksiin.
30-40 vuotiaat	Parhaita lukemisessa ja laskemisessa.
25-29 vuotiaat	Parhaita ongelmanratkaisutaidoissa.
16-19 vuotiaat	Kaikilla osa-alueilla heikompia kuin seuraava ikäryhmä.
20-24	Japanin kanssa koko tutkimuksen parhaita luku- sekä numerotaidoissa. Ruotsin kanssa koko tutkimuksen parhaita tietotekniikan ongelmanratkaisussa.
miehet/naiset	Lukutaidossa ei ilmennyt merkittävää eroa missään ikäryhmässä. Numeerisissa taidoissa miehet osoittautuivat hiukan naisia paremmiksi. Ongelmanratkaisutaidoissa ei näkynyt eroa sukupuolten välillä.
Vähintään toinen vanhemmista korkeakoulutettu	Lukutaidossa 40 % sijoittui ylimmille suoritustasoille ja numeerisissa taidoissa 34 %.
Molemmilla vanhemmilla korkeintaan perusasteen koulutus	Lukutaidon ja numeeristen taitojen kärkisijoitukset jäävät vain reiluun kymmenesosaan.

Taulukko 6: PIAAC-tutkimus näytti Suomen ikäryhmien väliset suuret erot, jotka ovat OECD-maiden keskitasoa. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.)

Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitoksen laatimassa tiedotteessa (2013) todetaan että vanhempien koulutustaustalla on voimakas yhteys aikuisten perustaitojen hallintaan, koulutukseen sekä osaamiseen. Tämä käy selväksi lukutaidossa, numeerisissa taidoissa ja tietotekniikkaa soveltavassa ongelmanratkaisutaidoissa. Yhteys on vahva kaikissa OECD-maissa,

mutta Suomessa yhteys näkyi keskitasoa vahvempana. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.) On hyvä muistaa, että PIAAC-tutkimuksen Suomalainen aineisto on kerätty aikavälillä elokuu 2011 - maaliskuu 2012 (Malin 2013). Esimerkiksi taulukossa 6 mainitut 16-19 vuotiaat, jotka menestyivät kaikilla osa-alueilla muita ikäryhmiä heikommin, ovat nyt vuonna 2018 6-7 vuotta vanhempia. He ovat jo mahdollisesti työelämässä ja vaikuttavat jo oman jälkikasvunsa koulumenestykseen. Pohjakoulutuksen jälkeisellä koulutuksella oli tutkimuksen mukaan myös vaikutusta perustaitojen tasoon. Suomalaisten osallisuus pohjakoulutuksen jälkeisiin koulutuksiin on kansainvälistä huipputasoa. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.)

Kuvio 5: Geneeriset taidot. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.)

Tiedotteen mukaan ammatilla ja osaamisella on osoitettu olevan vahva yhteys perustaitojen käyttöön työssä. Työssä käytettävien perustaitojen lisäksi vastanneilta tiedusteltiin geneeristen taitojen (katso kuvio 4 ja taulukko 7) käyttöä työelämässä. Suomalaisten oman arvion mukaan olemme keskitasoa eri taitojen käytössä. Suomessa omaan työhönsä voi vaikuttaa keskitasoa enemmän kuin muissa OECD-maissa, sijoituimme tässä neljän kärkimaan joukkoon. Myös yhteistyö tovereiden kanssa on keskitasoa yleisempää. Ruumiillinen ponnistelu on Suomessa kuitenkin harvinaisempaa kuin keskimäärin. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.)

Tutkimuksen kohde	Suomen tulos	OECD keskiarvo
työntekijän koulutus ja työn vaatimus vastaavat toisiaan.	69%	66%
Koulutuksen kautta hankittu osaaminen on vajaassa käytössä.	17%	21%
Alempi koulutus kuin työ edellyttää.	14%	13%

Taulukko 7: Geneeriset taidot Suomessa. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.)

Mikko Koskinen (2016) toimi Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:n koulutuspäällikkönä PIAAC-tutkimuksen tulosten julistamisen aikaan. Hänen mielestään tulokset puhuivat selkeää kieltä siitä, että perustaitojen tulisi näkyä vahvasti ammatillisen koulutuksen reformissa. Koskisen mukaan OECD:n raportin Suomea koskevan osuuden keskeisin viesti oli, ettei ammatillisessa koulutuksessa keskitytä tarpeeksi perustaitojen kehittämiseen. Kun luku-, numero- ja digitaidot ovat puutteelliset, hankaloituu työntekijöiden liikkuvuus työstä toiseen. Koskinen tähdentää, etteivät puutteet perustaidoissa kosketa vain marginaalista joukkoa. Suomen maaraportin mukaan jopa 600 000 aikuista suomalaista lukeutui tähän ryhmään. Joukkoon mahtui keskimääräistä enemmän vanhempaa ikäryhmää, maahanmuuttajia ja työelämän ulkopuolella olevia nuoria. Lisäksi perustaitojen puutteellinen hallinta näyttäisi olevan yhteydessä korkeampaan työttömyyteen ja todennäköisyyteen syrjäytyä työmarkkinoilta kokonaan. (Koskinen 2016.)

Koskinen (2016) viittaa Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitoksen professori Antero Malin ja Raija Hämäläisen tutkimuksiin (2013). Ne osoittivat, että erityisesti ammatillisen koulun suorittaneiden aikuisten keskuudessa ilmeni vakavia puutteita tietoteknisen ongelmanratkaisun hallinnassa. Likimain joka viides heistä oli niin sanottu riskisuoriutuja, joka tarkoittaa, etteivät heidän taitonsa ole edes heikon suoriutujan tasolla. Heikkoja suoriutujia oli neljä kymmenestä, keskitasoisia joka kolmas ja ainoastaan neljä sadasta ylsi hyvän suoriutujan tasolle. Tutkijoiden mielestä tulokset ennakoivat ongelmia aikuisille, jotka yrittävät pärjätä rakennemuutoksen kanssa ja sitä kautta koko Suomen kilpailukyvyille. Kyseiset taidot ovat tulevaisuuden työpaikoilla ratkaisevassa roolissa, kun toimitaan teknologisessa ympäristössä. 2000-luvulla teollisista työpaikoista on kadonnut yli 100 000. Vaikka uusia on tullut tilalle, ovat matalampaa osaamista vaativat työpaikat korvautuneet korkeampaa osaamista vaativilla, kun asiaa katsotaan suuressa mittakaavassa. Tämä on huono asia työntekijälle, jolla on puutteita perustaidoissa. Kilpailu työmarkkinoilla kovenee samalla kun työpaikkojen määrä vähenee. (Koskinen 2016.)

4.2 Nuorten syrjäytyminen Suomessa

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on valtion laitos, jonka tehtävä on tutkia ja seurata väestön hyvinvointia ja terveyttä. Lisäksi se kehittää toimenpiteitä niiden edistämiseksi. THL on tutkinut nuorten huono-osaisuutta, syrjäytymisen riskitekijöitä sekä niitä syrjäytymisen mekanismeja, joita ilmenee elämäkulussa (Nuorten syrjäytyminen).

Syyt, jotka piilevät nuorten syrjäytymisen taustalla ovat monitasoisia. Niitä löytyy niin yhteiskunnallisista tekijöistä kuin perhe- ja yksilötasonkin tekijöistä. Yksi merkittävä yhteiskunnallinen ilmiö nuorten syrjäytymisen taustalla on työmarkkinoiden muutos. Uuden sukupolven on vaikea löytää omaa paikkaansa tämän päivän työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa. Kysyntää heikosti koulutetulle työvoimalle on merkittävästi vähemmän kuin ennen. Tehokkuus- ja koulutusvaatimusten kasvaessa yksilö, joka ei jostain syystä kykene vastaamaan vaatimuksiin, on vaarassa tipahtaa työelämän ulkopuolelle. (Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät.)

Tässä on nähtävissä kytkentä kuviossa 3 esitettyihin reformin pääsyihin. Nuorten syrjäytymisen syyt ovat moninaisia ja tästä syystä reformissa otetaan huomioon oppilaiden yksilölliset tarpeet henkilökohtaisten opetussuunnitelmien muodossa. Lisäksi koko työuran läpäisevällä oppimisen ja kehittymisen tavoittelulla voidaan puuttua siihen syrjäytymisen riskiin, joka seuraa työelämän nopeista muutoksista. Esimerkiksi on mahdollista, että kauneuden alalla nähdään tulevaisuudessa yrityksiä, jotka erikoistuvat juuri parturitöihin ja tarjoavat lisäksi miehille suunnattuja kosmetologisia palveluja. Tämän kaltaisessa yrityksessä ei asiakkaan tarvitse varata aikaa monelle eri ammattilaiselle, jos parturi on voinut opiskella sekä kosmetologin että hiusalan opinnot.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan useat tutkimukset ovat osoittaneet, että koulutuksen ulkopuolelle jääminen on syrjäytymisen riskitekijä. Heikko koulumenestys voi pahimmassa tapauksessa johtaa siihen, että toisen asteen koulutuspaikka jää saamatta. Tämä asettaa yksilön hyvin epävarmaan työmarkkina-asemaan. Tarkasteltaessa työttömyyttä, pitkäaikaistyöttömyyttä ja toimeentulo-ongelmia on havaittu, että niitä esiintyy selvästi enemmän vain perusasteen koulutuksen omaavilla, kun verrataan korkeammin koulutettuihin nuoriin aikuisiin. Niillä, joilla on ~~takanaan~~ ainoastaan peruskoulutus, esiintyy tutkitusti ~~havaittu esiinty-~~ ~~vän~~ enemmän terveydellisiä ongelmia ja muita elämäntilanteen ongelmia. Kun nuori tai nuori aikuinen jää työelämän ja/tai koulutuksen ulkopuolelle, voidaan katsoa hänen olevan vähintäänkin syrjäytymisen riskissä. Vaikkakaan kaikissa tapauksissa ei ole tarpeen puhua syrjäytymisvaarasta. On olemassa nuoria, joille koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle jääminen ~~ovat~~ on omavalintaista marginalisaatiota. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi valintojen lykkääminen tai totutusta aikuistumisreitistä poikkeaminen. Kasvun ja kehityksen näkökulmasta koulun

rooli on merkityksellinen, joko kehitystä tukevana tai syrjäyttävänä tekijänä. Kouluaajan hyvin- tai pahoinvointi vaikuttavat koulutuksellisiin polkuihin. (Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät.)

4.3 Valtioneuvostossa tehty ennakointityö

Valtioneuvoston toiminnan ja päätöksenteon kannalta on tärkeää pystyä ennakoimaan tulevaisuutta. Siihen tarvitaan mahdollisimman laadukasta ja laaja-alaista ennakointitietoa (Kansallinen ennakointityö). Ennakointityön tekoon Suomessa osallistuvat monet toimijat sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta. Esimerkiksi julkisen sektorin puolella valtioneuvostossa valmistellaan tulevaisuusselonteko, joka annetaan kerran vaalikaudessa, ja jokainen ministeriö laatii oman alueensa tulevaisuuskatsauksen. Lisäksi monet ministeriöt ja hallinnonalat tekevät ~~tämän lisäksi~~ ennakointityötä esimerkiksi koulutus- ja työvoimatarpeista. Yksityisen sektorin toimijat kuten tutkijat, kansalaisjärjestöt ja yritykset osallistuvat ennakointityöhön tuottamalla omia ennakointinäkemyksiään. (Ministeriöiden yhteinen tulevaisuustyö.)

4.4 Ministeriöiden tulevaisuuskatsaukset

Tässä luvussa esitellään Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus. Valtionvarainministeriön tulevaisuuskatsaus esitellään luvussa 4.6, jossa käsitellään talousnäkömien vaikutusta reformin taustalla. Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksista nämä kaksi ovat vaikuttaneet ammatillisen reformin muodostamiseen eniten.

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuoden 2014 tulevaisuuskatsauksen pääotsikko on: Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia. Ensimmäiseksi nostetaan esille Suomen koulutusjärjestelmän maine korkeatasoisen osaamisen, tasa-arvon ja tehokkuuden onnistuneesta yhdistämisestä. Nyt on kuitenkin havaittu selvä lasku nuorten asenteissa ja oppimistuloksissa. Ministeriö nostaa alkupään opetukseen panostamisen prioriteetiksi, jota ei voida laiminlyödä missään olosuhteissa. Tämä panostus antaa pohjan tulevaisuuden menestykselle. Peruskoulutuksesta siirtyminen toiselle koulutusasteelle on varmistettava. Ammatillisessa koulutuksessa on syytä kiinnittää huomiota työelämälähtöisyyden lisäämiseen. Koulutuksen joustavuutta ja laatua sekä reagointiherkkyyttä tulee parantaa. Tässä korostuu työn ohessa suoritettava täydennyskoulutus ja työssä oppiminen. Digitalisaatio antaa paljon mahdollisuuksia uusille oppimis- ja opetustavoille sekä työn tekemiselle yleensä. (Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksien tiivistelmät 2014.)

Toimintaympäristökuvauksessa todetaan, että ihmiskunnalla on edessään suuria haasteita, kuten ilmastonmuutos ja väestön ikääntyminen. Yhdessä talouden, sosiaalisen kehityksen sekä

arvomaailman muuttumisen kanssa nämä ilmiöt asettavat osaamisen ja luovuuden politiikat aiempaa tärkeämpään asemaan. Pitkään jatkuneesta maailmantalouden heikosta kasvusta johtuen politiikan etusijalla on uusien kasvun lähteiden tukeminen. Kestävän kehityksen kulmakiviä ovat tiede, teknologiaosaaminen, luovuus ja innovaatiot. Niissä on avain tulevaisuuden haasteista selviämiseen. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Digitaalinen palvelutalous on tulevaisuutta. Se tuo digitaaliset teknologiat avuksi koulutuksen, tutkimuksen ja innovoinnin parantamiseen ja nostaa niiden merkitystä kansalaisille ja yhteiskunnalle. Digitalisaation myötä kansalaisten arki muuttuu. Samoin muuttuvat työn organisaatio, teollisuuden ja palveluiden toimintatavatkin. Työelämän polarisoituessa osaamisvaatimukset ja ammattitaitovaatimukset muuttuvat. Ammatteja katoaa ja ne korvautuvat uusilla. Tuottavuuserot yksilöiden välillä kasvavat ja itsenäisen sekä yrittäjämäisen työn määrä kasvaa. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Kansainvälistä työnjakoa tarkasteltaessa Suomen osa on erikoistua osaamista ja luovuutta vaativiin työtehtäviin. Suomen talouden monipuolistaminen perustuu innovaatio-osaamiselle. Koko työvoiman on kyettävä reagoimaan kysynnän muutoksiin nopeasti ja osattava viedä innovaatiot käytännön tekemiseen. Siksi suomalainen yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kehittyminen ovat riippuvaisia vahvasta perusosaamisesta sekä siitä, että mahdollistetaan osaamisen kehittäminen läpi koko työuran. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Yhteiskuntamme on eriarvoistumassa, sen arvot ja elämäntavat muuttuvat ja aikaisemmat yhdenmukaisuudet purkautuvat. Polarisoitumista tapahtuu väestön osallistumisen, hyvinvoinnin ja terveyden alueilla. Yhteiskunnassa tapahtuva erilaistuminen ja eriarvoistuminen voidaan nähdä myös nuorten ja aikuisten osaamistuloksissa, liikunta- ja kulttuuripalveluiden käytössä sekä nuorten elinoloissa. Siksi politiikkatoimien ja uusien toimintamallien merkitys kasvaa näillä osa-alueilla. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Osiassa ”Osaamisen ketju kuntoon- kasvatuksella ja koulutuksella nousuun” viitataan vahvasti PIAAC- tutkimuksen Suomen maakohtaisiin tuloksiin. Suomalaisten nuorten oppimistulokset ovat laskusuunnassa ja perustaitojen hallinnassa on todettu hurja romahdus. Kun vertaillaan ikäluokkia, voidaan huomata, että nuorten osuus heikot perustaidot omaavien joukossa on kasvanut. Oppimiseen negatiivisesti vaikuttavat asenteet ovat lisääntyneet. Tyttöjen ja poikien väliset osaamiserot ovat suurempia kuin aikaisemmin. Raportissa huomautetaan, että nuorten maailmaan on tullut lisää uusia aktiviteettejä, jotka uhkaavat viedä huomion kou-

lulta. Erityisen huolissaan Opetus- ja kulttuuriministeriö on maahanmuuttajataustaisista nuorista ja heidän osaamisestaan. Heistä ensimmäisen sukupolven nuorilla on havaittu noin kahden kouluvuoden jälkeen jääneisyys matematiikan osaamisessa. Toisen sukupolven nuoret ovat matematiikan osalta jäljessä vajaat kaksi kouluvuotta. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Syitä, jotka ovat vaikuttaneet osaamisen pohjan pettämiseen, on ministeriön mukaan syytä etsiä paitsi koulutuksesta, myös muusta yhteiskuntakehyksestä. Vaikka yhtä ainoaa selittävää tekijää ei varmasti löydetä, tiedossa on, että muutokset arvoissa, elämäntavoissa, asenteissa ja intresseissä sekä sosiaalinen eriytyminen liittyvät osaamisen muutoksiin ja huolenaiheisiin. Jotta oppimistuloksia voidaan parantaa, on kouluyhteisön kehittämisessä lähdettävä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmasta. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Eriytyvyyskehityksen pysäyttämiseksi ministeriö haluaa taata riittävä osaamisperustan jokaiselle. On varmistettava, että varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen resurssit ovat kunnossa ja että tukitoimia tarvitsevat saavat riittävästi apua. Annetaan tukea haasteellisissa toimintaympäristöissä toimiville varhaiskasvatuksen yksiköille ja kouluille. Kun koulutusta kehitetään, on huomioitava, että osaamisvaatimuksissa, oppimisen tavoissa, edellytyksissä ja ympäristössä on tapahtunut suuria muutoksia kuten e-oppiminen. Analyttinen päättelykyky, tiedon hallinta- ja hankintataidot, luova ongelmanratkaisu, kriittinen ajattelu ja yrittäjyystaidot ovat nousseet aiempaa tärkeämmiksi taidoiksi. Näiden lisäksi sosiaaliset taidot kuten tunne-, yhteistyö-, ja kommunikaatiotaidot ovat entistä keskeisemmässä roolissa. Oppimistavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat myös fyysinen kunto ja aktiivisuus. Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa tavoitteeksi, että ”jokainen oppii oppimaan ja innostuu oppimisesta.” (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Toimintaympäristö on muuttumassa ja digitaalistuminen mahdollistaa lukuisia uusia oppimisen ja opettamisen tapoja. Esimerkiksi uusi tekniikka helpottaa oppilaiden yksilöllisten tarpeiden huomioimista sekä materiaalien jakamista ja kehittämistä. Viestintä- ja tietoteknologian käyttö opetuksessa vaikuttaa tutkimusten mukaan positiivisesti oppimismotivaatioon, oppimisstrategioiden hallintaan, oppimisen itsesäätelyyn ja oppimistuloksiin. Digitaalisten ja muiden oppimisympäristöjen kehittämiseen ja käyttöön tulee panostaa läpi koko koulutusjärjestelmän. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Työelämässä tapahtuu paljon nopeita muutoksia. Työntekijöiden on kyettävä kehittymään ja uudistumaan. Tämän seurauksena työn ohessa suoritettavan täydennyskoulutuksen ja työssä oppimisen roolit korostuvat. Tutkintoon tähtäävässä koulutuksessa keskitytään enemmän oppimisvalmiuksien luomiseen, sillä työntekijöiden osaamisen uudistamiseen on suhtauduttava

ennakoivasti. Koulutusjärjestelmän on kehityttävä niin että se integroituu työelämään kokonaisuutena, tavoitteenaan elinikäisen osaamisen kehityksen tukeminen. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Ministeriö haluaa vahvistaa ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä ja laatua sekä koulutuksen reagoitiherkkyyttä ja joustavuutta. On pyrittävä lisäämään innovaatiotoimintaa sekä yhteistyötä ammatillisen koulutuksen ja muiden koulutusasteiden välillä. Jotta tämä olisi mahdollista, on kehitettävä ammatillisen koulutuksen järjestäjäjärakenteita, oppimisympäristöjä ja toimintamuotoja niin, että koulutuksen jatkuvasta uudistumisesta kyetään huolehtimaan. Yksilön ja työelämän tarpeet muuttuvat ja edellä mainittujen uudistusten on vastattava niitä. Lisäksi tämän on tapahduttava nykyistä pienemmillä resursseilla. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Ammatillisen koulutuksen järjestäjä rakenne muodostuu tulevaisuudessa etupäässä sellaisista koulutuksen järjestäjistä, joiden koulutustarjonta kattaa koko ammatillisen koulutuksen palveluvalikoiman ja sellaisista, jotka omaavat vahvat toimintaedellytykset erikoistumiseen. Koulutuksen järjestäjien välistä työnjakoa selkeytetään ja profiloitumista tuetaan. Koulutuksen rahoitusvastuun siirtäminen kokonaan valtiolle, julkisen rahoituksen osalta on perusteltua, jotta ammatillisen koulutuksen koulutuspoliittista ohjausta voidaan virtaviivaistaa ja resurssien käyttöä tehostaa. Rahoitusjärjestelmä perustuu edelleen ylläpitäjämalliin ja koulutuksen järjestäjille myönnetään rahoitus. Ammatillisen koulutuksen rahoituspohjaa on laajennettava, jotta riittävät resurssit voidaan turvata. Tämän mahdollistamiseksi ministeriö ehdottaa koulutusviennin edistämistä, tutkintotavoitteisen peruskoulutuksen myynnin mahdollistamista ja luomalla uudentyyppisiä kannusteita, joiden avulla pyritään saamaan elinkeinoelämä mukaan koulutuksen resursointiin. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

Toimivat ja tiiviit kumppanuussuhteet koulutuksen järjestäjien ja työelämän välillä ovat välttämättömiä, jotta nopea reagointi muuttuviin osaamistarpeisiin olisi mahdollista. Työelämän roolin vahvistaminen ammatillisen koulutuksen ohjauksessa tulisi tehdä niin, että sen edustus saadaan mukaan koulutuksen järjestäjien päätöksentekoeleimiin. Uusia toimintamalleja ammatillisesti suuntautuneelle aikuiskoulutukselle, koulutuksen ja työn vuorottelun lisäämiseksi, kehitetään toimimalla yhteistyössä työelämän kanssa. Vahvistetaan ammatillisen aikuiskoulutuksen asemaa julkisyhteisöjen ja yritysten strategisen kehityksen tukena. (Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

4.5 Talousnäkymien vaikutus reformin taustalla

Suomen ja maailmantalouden kehitys sekä niihin liittyvät selvitykset ja ennusteet esimerkiksi valtiovarainministeriön talousnäkyvät ja tulevaisuuskatsaus ovat olleet pohjana reformin valmistelulle ja toteutukselle. Kun tulevaisuuskatsaukset annetaan siis kerran vaalikaudessa, niin valtiovarainministeriön alaisen kansantalousoaston kokonaistaloudelliset ennusteet julkaistaan keväällä, kesällä, syksyllä ja jouluna. Kesällä ja jouluna julkaistavat taloudelliset katsaukset arvioivat talousnäkyviä tiivistetysti lyhyellä aikavälillä. Keväällä ja syksyllä julkaistavat katsaukset ovat laajempia ja yksityiskohtaisempia analyysejä. Ne käsittelevät kansantalouden näkyviä ja tilaa. Näiden neljän taloudellisen katsauksen tehtävänä on antaa arviot talousnäkymistä sekä lyhyen että keskipitkän aikavälin kehityksestä. Kevään katsaus toimii taustana hallituksen kehityspäätöksille ja syksyn katsaus valtion talousarvioesitykselle seuraavaa vuotta varten. (Talouden ennusteet.)

Valtiovarainministeriön tulevaisuuskatsaus on nimeltään ”Vakaa ja tehokas Suomi yhdentävässä Euroopassa”. Heti alkuun todetaan, että lähivuosien talousympäristö jatkuu Suomessa vaikeana. Suomen vanhat kasvun tekijät ovat tyrehtyneet. Uuden tuotantopohjan rakentaminen on välttämätöntä kasvun elvyttämiseksi. Valtiovarainministeriö pyrkii tulevaisuuskatsauksessaan hahmottelemaan, millaisia edellytyksiä valtiolla on tukea tätä uudistumisprosessia. Ministeriö tähdentää, ettei valtio voi olla kestävä kasvun lähde mutta se voi toimia kestävä kasvun mahdollistajana. Rakenteiden uudistaminen, toiminnan tehostaminen ja kilpailun lisääminen julkisella sektorilla ovat mahdollistamisen keskeisiä keinoja. (Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksien tiivistelmät 2014.)

Kuntakoon kasvattamisen ja uusien kuntarajoja ylittävien rakenteiden avulla kasvatetaan palvelujen mittakaavaa niin, että se mahdollistaa taloudellisesti tehokkaan toiminnan. Se kuinka tässä tullaan lopulta onnistumaan, viitoittaa pitkälti Suomen palvelujen laadun ja taloudellisen kantokyvyn kehityksen. (Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksien tiivistelmät 2014.)

Euro alueen talous jatkaa syventymistään ja yhdentymistään, tämä asettaa lisääntyvässä määrin puitteet myös suomen talousympäristölle. Kriisivuosien aikana Euroopan unionin talouspolitiikan koordinaatiokehikkoa uudistettiin nopeasti. Nyt kun kriisin välittömät paineet ovat väistyneet, on arvioitava kuinka tehdyt uudistukset ovat toimineet ja mihin euro alueen talous on suuntaamassa. (Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksien tiivistelmät 2014.)

Vaikka Suomen talousahdinkoon vaikuttavat syyt ovat peräisin rajojemme ulkopuolelta, on ratkaisut niihin löydettävä kotimaasta. Jos lupaus hyvinvointivaltiosta halutaan täyttää, on välttämätöntä nostaa tuottavuutta ja nopeuttaa talouskasvua. Poliitikassa on edessä vaikeita valintoja. Tavoitteet on asetettava tärkeysjärjestykseen ja toimittava sen mukaisesti. Vaikka tuottavuuden kasvattaminen julkisella sektorilla on vaikeaa, se on välttämätöntä. Yhteiskunnan moninaiisiin tarpeisiin on vastattava samalla kun kestävyysvajetta pitää kuroa umpeen.

Tämä on mahdollista vain toimivan ja kustannustehokkaan julkisen hallinnon sekä palvelutuotannon avulla. (Vakaa ja tehokas Suomi yhdentyvässä Euroopassa Valtionvarainministeriön tulevaisuuskaatsaus 2014.)

Palvelujen tuotantoa pyritään tehostamaan uusilla hallintorakenteilla kuten toisen asteen koulutusratkaisulla ja sosiaali- ja terveystalouden uudistuksella (SOTE). Jos ne eivät kuitenkaan tuota toivottua tulosta, niin kuntien taloudellinen kantokyky laskee ja yhä useampien alueiden elinvoima on vaarassa hiipua. Silloin valtion ja kuntien roolit on arvioitava uudelleen. (Vakaa ja tehokas Suomi yhdentyvässä Euroopassa Valtiovarainministeriön tulevaisuuskaatsaus 2014.)

4.6 Opetushallituksen ennakointityö

Opetushallituksen tehtäviin kuuluu koulutuksen ennakointityö. Ennakointityö voi olla määrällistä tai laadullista. Laadullisen tutkimuksen avulla selvitetään, millaista koulutusta tulevaisuudessa tarvitaan ja määrällisellä, kuinka paljon sitä tarvitaan. Koulutuksen ennakoinnin lähtökohtana on yleensä tulevaisuuden työvoimatarpeet. Siksi toimialojen ja klustereiden ennakointi sekä ammattien, ammattiryhmien ja toimialojen ammattirakenteiden ennakointi ovat keskeisesti sidoksissa siihen. Ennakointityössä on mukana suuri yhteistyöverkosto. Sen muodostavat eri ministeriöt, alueviranomaiset, tutkimuslaitokset ja työmarkkinajärjestöt. (Ennakointi.)

Opetushallituksen vuonna 2011 julkaistu raportti ”Koulutus ja työvoiman kysyntä 2025 - Ennakoititulosia tulevaisuuden työpaikoista ja koulutustarpeista” on Sipilän hallituksen tavoitteiden kannalta keskeisin Opetushallituksen tekemistä koulutus- ja osaamistarpeiden ennakointiin liittyvistä julkaisuista. (Rasku 2018.) Raportissa esitetään ennakoititietoa työvoiman kysynnästä, tiedot ulottuvat vuoteen 2025. Lisäksi siitä käy ilmi työvoiman kysyntään perustuva ennakoititietoa koulutuksen aloittajatarpeista 2010-luvun loppupuolella. Raportin tehtävä on antaa tietoa koulutustarjonnan suunnittelun ja päätöksenteon tueksi. (Koulutus ja työvoiman kysyntä 2025 - Ennakoititulosia tulevaisuuden työpaikoista ja koulutustarpeista.)

5 Hius- ja kauneudenhoitoala ja reformi

Hius- ja kauneudenhoitoalan ammattilaisten työt ovat yksilöllisiä asiakaspalvelukokonaisuuksia (Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto). Palvelut ovat turvallisia, korkealaatuisia ja niillä pyritään edistämään asiakkaan terveyttä ja kauneutta sekä tarjota asiakkaalle virkistystä, rentoutusta ja hyvänolon tunnetta (Hius- ja kauneudenhoitoala). Alan ammattilaiset toimivat itsenäisinä yrittäjinä tai toisen palveluksessa. Koska työ on itsenäistä ja vaihtelevaa

suunnittelutyötä, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa, keskeisiä taitoja siinä ovat sosiaaliset ja kädentaidot, estetiikan tulkintataito, luovuus ja sisäinen yrittäjäyys. Hius- ja kauneudenhoitoalan opinnot sisältävät ammattiteoriaa, työtekniisiä harjoituksia, asiakaspalvelua sekä asiakkaiden ohjausta ja kauneudenhoitoalan tuotteiden myyntityötä. (Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto.)

Reformin tarkoitus oli vähentää tutkintojen määrää. Näin tapahtui myös hius- ja kauneudenhoitoalalla, mutta tutkintonimikkeiden määrä kasvoi kolmesta neljään, Hiusalan ja Kauneudenhoitoalan yhdistymisen myötä poistuivat:

- Hiusalan perustutkinnon poistumisen myötä:
 - Parturi-kampaajan tutkintonimike
- Kauneudenhoitoalan perustutkinnon poistumisen myötä:
 - ihon ja laitehoitojen osaamisalan tutkintonimike, kosmetologi ja
 - kauneudenhoidon ja tuoteneuvonnan osaamisalan tutkintonimike, kosmetiikkaneuvoja

Tilalle tulivat Hius- ja kauneudenhoitoalan:

- ihonhoidon osaamisala, kosmetologi
- hius- ja kauneudenhoidon neuvonnan osaamisala, kosmetiikkaneuvoja
- kampaajatyön osaamisala, kampaaja
- parturityön osaamisala, parturi

(Tutkintorakenne 2018.)

Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinnon laajuus on 180 osaamispistettä, joista 145 osp koostuu ammatillisista tutkinnon osista ja 35 osp yhteisistä tutkinnon osista (Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto 2018). Ammattikoulun keskimääräinen saavutettu osaaminen vastaa noin 60 osaamispistettä (Kärki 2014).

(Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto 2018.)

Kosmetiikkaneuvojan työhön kuuluvat kosmetiikka-alan myynti- ja markkinointitehtävät. Lisäksi he voivat toimia kouluttajina. Heiltä edellytetään hyviä asiakaspalvelutaitoja ja myyntiosaamista. He voivat työskennellä sekä työntekijöinä että yrittäjinä. (Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto.)

Kosmetologin työhön kuuluvat ihonhoito, ihonhoidon ohjaus ja neuvonta, hieronta ja ehostus. Työssä korostuvat hyvät asiakaspalvelutaidot, monipuolinen osaaminen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja kädentaidot. Kosmetologi voi työskennellä sekä työntekijänä että yrittäjänä. (Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto.)

Hiusalan asiantuntijana kampaaja suorittaa asiakkaalle hiusten muotoilu-, kihartamis-, värjäys- ja leikkauspalveluita. Hän hoitaa hiuspohjaa ja hiuksia. Työ vaatii luovuutta, muoto-opillista näkemystä sekä esteettistä silmää. Kampaajan työssä korostuvat vaativat asiakaspalvelutehtävät ja muodin tietotaito. Kampaajat voivat työskennellä sekä yrittäjinä että työntekijöinä alan yrityksissä sekä maahantuontiyrityksissä. (Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto.)

Parturin työhön kuuluu hiusten hoito-, värjäys- ja kihartamiskäsittelyt, hiuspohjan hoito ja parran leikkaus. Myös parturin ammatissa ovat tärkeitä asiakaspalvelutaidot, luovuus, esteettinen silmä sekä muoto-opillinen näkemys. Parturi voi työskennellä sekä yrittäjänä että työntekijänä alan yrityksissä sekä maahantuontiyrityksissä. (Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto.)

Taulukossa 9 on havainnollistettu värien avulla perustutkintojen sisältöä ja valinnaisuuksien määrää. Tutkinnon osista keltaisella pohjalla ovat ne tutkinnon osat, jotka ovat yhteisesti olennaisia yleisesti kosmetiikka alalla sekä kosmetologeille että hiusalan ammattilaisille. Violetilla pohjalla olevat tutkinnon osat suuntaavat hiusalaan ja pinkit kosmetologien alaan. Pakolliset tutkintojen osat on merkitty ruskealla. Valinnaisosioita on kaksi, joista ensimmäinen on merkitty sinisellä ja toinen vihreällä värillä.

	TUTKINTONIMIKKEET			
AMMATILLISET TUTKINNON OSAT (145osp)	Kosmetiikkaneuvoja	Kosmetologi	Parturi	kampaaja
Hius- ja kauneudenhoidonneuvontapalvelut, 25 osp	Pakolliset (40osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)
Yritystoiminnan suunnittelu, 15 osp	Valinnaiset1 (15-50osp)	Valinnaiset1 (15-50osp)	Valinnaiset1 (45-80osp)	Valinnaiset1 (45-80osp)
Myyntityö ja asiakaslähtöinen palvelu hius- ja kauneudenhoitoalalla, 15 osp	Pakolliset (40osp)	Pakolliset (70osp)	Pakolliset (40osp)	Pakolliset (40osp)
Työpaikkaohjaajaksi valmentautuminen, 5 osp	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)
Yrityksessä toimiminen, 15 osp	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)
Kauneudenhoitopalvelut moniammatillisessa yhteistyössä, 15 osp		Valinnaiset2 (25-60osp)		
Huippuosajana toimiminen, 15 osp	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)
Hiusten ja hiuspohjan hoitopalvelut, 15 osp	Valinnaiset1 (15-50osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset1 (45-80osp)	Valinnaiset1 (45-80osp)
Parturipalvelut, 25 osp	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Pakolliset (40osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)
Juhla- ja teemakampauspalvelut, 15 osp			Valinnaiset1 (45-80osp)	Valinnaiset1 (45-80osp)
Rakennekäsittelypalvelut, 15 osp	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset1 (45-80osp)	Valinnaiset1 (45-80osp)
Kampaajapalvelut, 25 osp	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Pakolliset (40osp)
Värjäyspalvelut, 20 osp	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset1 (45-80osp)	Valinnaiset1 (45-80osp)
Jalka- ja käsihoitopalvelut, 20 osp	Valinnaiset2 (25-60osp)	Pakolliset (70osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)
Ehostuspalvelut, 15 osp	Valinnaiset1 (15-50osp)	Valinnaiset1 (15-50osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)
Kylpylähoitopalvelut, 15 osp	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)
Vartalohoitopalvelut, 20 osp	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset1 (15-50osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)
Kasvohoitopalvelut, 35 osp	Valinnaiset1 (15-50osp)	Pakolliset (70osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)	Valinnaiset2 (25-60osp)

Taulukko 8: Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto. (Hius- ja kauneudenalan perustutkinto 2018.)

Kun tutkinnonosa nimetään pakolliseksi, on sen merkitys ja painoarvo opiskelijan silmissä todennäköisesti suurempi kuin valinnaisen tutkinnonosan. Esimerkiksi kampaajan perusosaamiseen kuuluu hiusten värjäys, mutta tutkinnon osa nimeltä Väripalvelut kuuluu valinnaisiin tutkinnon osiin (taulukko 8). Vaikuttaako tämä opiskelijan käsitykseen, mitä perustaitoja kampaajan pitää hallita? Jos valinnaisuudet ovat näin laajat, edellyttää se napakkaa opintojen ohjausta, jotta opintojen perusosaamisen pohja voidaan turvata. Voisiko perustaitojen korostaminen ja valinnaisuuksien vähentäminen tukea vankempaa perusosaamisen tasoa?

Kaaviota tarkasteltaessa voidaan myös huomata, että esimerkiksi että parturin ja kampaajan tutkinnot ovat muuten samanlaiset opintotarjonnaltaan paitsi pakollisten opintojen osien osalta. Molempiin tutkintoihin kuuluu kaksi pakollista tutkinnon osaa (yhteensä 40 osp): 1. Myyntityö ja asiakaslähtöinen palvelu hius- ja kauneudenhoitoalalla (15osp) ja 2. Parturipalvelut (25 osp) tai Kampaamopalvelut (25 osp). Se, mitä valinnaisten opintojen osia halutaan suorittaa, määrää lopputuloksen. Huomattavaa on myös, että esimerkiksi kampaajaksi voi valmistua, vaikka kihartamiskäsittelyt jäisivät opinnoista kokonaan pois. Onko syytä siis olettaa, että kampaajan ammatin perustaitojen käsite on muuttumassa? Voidaanko tätä verrata esimerkiksi autoasentajaan, joka ei ole opiskellut jarrujen huoltamista?

5.1 Reformin aiheuttama muutos hius- ja kauneudenhoitoalalla

Yksi ammatillisen koulutuksen reformin tarkoituksista on lisätä ja monipuolistaa työpaikoilla tapahtuvaa oppimista (Työpaikalla oppiminen). Laki ammatillisesta koulutuksesta ei varsinaisesti kuitenkaan edellytä työssäoppimisen määrän lisäämistä. On todennäköistä, että opetuksen järjestäjät kuitenkin pyrkivät tätä tavoitetta kohti.

Työssäoppimisen tarkoitus on vahvistaa koulussa opittuja taitoja ja tarjota tilaisuus niiden harjoitteluun. Työssäoppimispaikoilla voi olla suuria eroja siinä, kuinka paljon mahdollisuuksia tähän on tarjolla. Jos yritys työllistää yhden ihmisen, voi olla vaikea saada ylimääräisiä töitä harjoittelijalle. Toinen voi olla muutaman palkkatyöntekijän toimipiste, jolla on ruuhkaa ajanvarauksessa ja ylimääräistä tehtävää tulee paljon. Myös työpaikkaohjaajan sitoutuminen harjoittelijan ohjaamiseen voi vaikuttaa siihen kuinka paljon opiskelija pääsee työharjoittelun aikana kehittymään.

Hius- ja kauneudenhoitoalan yritykset ovat pääsääntöisesti yhden tai kahden ihmisen yrityksiä, jossa suurin osa liikevaihdosta saavutetaan käsityön voimin. Tuotemyynti tuo oman

osansa, mutta pääasiassa tulo saadaan käsityönä asiakkaalle suoritetuista palveluista. Kun tällaiseen yritykseen otetaan opiskelija, joka vaatii huomiota, opastusta, näyttöjen vastaanottamista ja jopa opetusta, aika on pois yrittäjän omista töistä. Näin hänelle jää vähemmän aikaa tehdä omia maksavia asiakkaitaan ja myynti voi laskea. Jos opiskelija on koulutusopimuskoulutuksessa (katso tauluko 4), yrittäjä ei saa korvausta menetetyistä ajasta tai laskeneesta tuotosta. Yhden hengen yrityksessä tällä saattaa olla niin suuri vaikutus, ettei harjoittelijaa kannata ottaa. Tämä voi vähentää merkittävästi työharjoittelupaikkojen määrää.

Parhaimmillaan työssäoppiminen on hedelmällistä molempiin suuntiin. Opettaja saa oppilaan mukana uusia ajatuksia, mahdollisuuden kehittyä ohjaajana ja mahdollisen yhteistyökumppanin esimerkiksi sopimusyrittäjän muodossa. Opiskelijalla on mahdollisuus kehittyä käytännön työssä, verkostoitua, saada yksilöllistä ohjausta ja mahdollisesti jopa työllistyä. Huonommassa tapauksessa yrittäjä laiminlyö velvollisuuksiaan ja käyttää opiskelijaa vain avustavissa tehtävissä, jolloin opiskelija ei pääse kehittymään työssäoppimistavoitteen mukaisesti. Mikäli opiskelija ei ole motivoitunut, eikä osoita oma-aloitteisuutta ja kiinnostusta, voi opiskelijasta koitua yrittäjälle jopa merkittävä taakka. Opiskelija on joka tapauksessa yrittäjälle taloudellinen haaste, sillä opetustyö vie aikaa ja voimavaroja. Koska alan yritykset ovat pääasiassa yhden tai muutaman henkilön yrityksiä, ottaessaan harjoittelijan yrittäjä saattaa käytännössä kouluttaa itselleen kilpailijan. Tilanne on erilainen verrattuna esimerkiksi metallialaan, jossa pääsääntöisesti koulutetaan työntekijöitä. Suurempi yritys siis sijoittaa harjoittelijan ottaessaan omaan menestykseensä sen sijaan että kasvattaisi itselleen kilpailijan. Hius- ja kauneudenhoitoala on kuitenkin käsityötä, jossa harjaantuu parhaiten tekemällä, ja siksi oikeassa työympäristössä oppiminen on ensiarvoisen tärkeää.

Reformin myötä on ammatilliseen koulutukseen yhteishaun rinnalle otettu käyttöön jatkuva haku, jonka ansiosta koulutukseen voi hakeutua joustavasti ympäri vuoden (Haku ja valinnat 2018). Hius- ja kauneudenhoitolalla ei ole soveltuvuuskokeita ja ensimmäisen vuoden aikana on todennäköistä, että osa oppilaista ei jatka enää toiselle vuodelle. Tämän uudistuksen avulla mahdollistetaan opetusryhmien täydentäminen yhteishakujen välillä. Susanna Lahtisen työssä ”Ammatinopettajien käsitys reformista hius- ja kauneudenhoitoalalla” (2018) kävi ilmi, että jatkuva haku on otettu positiivisesti vastaan hius- ja kauneudenhoitoalan ammatinopettajien keskuudessa, vaikka se teettääkin heille lisää töitä. Tavoitteidenmukainen opiskelijamäärä on helpompi säilyttää, kun kesken lukuvuoden voidaan mukaan ottaa uusia opiskelijoita. Lisäksi jatkuvan haun hakijat ovat usein hyvin motivoituneita. (Lahtinen 2018, 34).

Aikuis- ja nuorisokoulutusten yhdistäminen voi johtaa positiivisiin tuloksiin. Paitsi että lakien yhdistäminen helpottaa sen tulkintaa ja vähentää päällekkäisyyksien mahdollisuutta, voi ammatillisen koulutuksen kasvatuksellisen tehtävän hoitaminen helpottua ja hius- ja kauneuden alan ammattilaisten laaja-alaisempi osaaminen kohentua. Kun aikuiset ja nuoret opiskelevat

yhdessä, aikuiset voivat antaa nuoremmille opiskelijoille oman elämäkokemuksensa myötä monia erilaisia näkökantoja ja mahdollisesti motivoida heitä omalla esimerkillään. Hius- ja kauneudenhoitoalalla on jatkuvasti pysyttävä ajan hermolla ja muodin mukana kaikkien ikäryhmien kohdalla. Aikuiset opiskelijat saavat nuorten kautta vahvan yhteyden heidän maailmaansa, muotiin ja kulttuuriin.

Henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma HOKS (luku 2.1 Ammatillinen koulutus Suomessa) voisi toimia tukena kaikissa edellä mainituissa muutoksissa. Varsinkin nuorten ja aikuisten opintojen nyt yhdistyessä opiskelijamateriaali on varsin moninaista. Kun tähän vielä yhdistetään jatkuvan haun mahdollisuus ja lisääntyvä yhteistyö työelämän kanssa, HOKS saattaa osoittautua varsin tarpeelliseksi työkaluksi. Esimerkiksi ammatinvaihtajan valmiudet asiakkaan kohtaamiseen voivat olla varsin erilaiset kuin vasta peruskoulunsa päättäneellä. Lisäksi ammatinvaihtaja saa todennäköisesti paljon opintoja hyväksiluettua ja siksi hän voi edetä nopeammin opinnoissaan.

5.2 Reformi kauneudenhoitoalan työelämän näkökulmasta

Hiusyrittäjien toiminnanjohtajan Marja Liimataisen haastattelulla (2018) pyrittiin selvittämään, millaisia muutoksia reformi on tuonut Hius- ja kauneudenhoitoalalle ja kuinka se on otettu työelämässä vastaan.

Suomen Hiusyrittäjät ry on vuonna 1917 perustettu, parturi-kampaamoalan yrittäjien toimialajärjestö. Yhdistys edustaa työnantajapuolta niin työpaikka- kuin liitto tasolla. Yhdistys pyrkii vaikuttamaan alaa koskevan lainsäädännön valmisteluun ja turvaamaan parturi-kampaamoalan toimintaedellytykset sekä kehittämään toiminta- ja yrittämisympäristöä. (Suomen Hiusyrittäjät a; Suomen Hiusyrittäjät b.)

Vuoden 2018 alusta voimaan astunut reformi on suurin muutos, jonka ammatillinen koulutus on käynyt läpi kahteenkymmeneen vuoteen. Tämän kokoluokan projektissa mahdollisuudet vaikuttaa reformiin alakohtaisesti ovat alussa vähäiset. Hiusyrittäjät ovat kuitenkin olleet mukana reformin valmisteluvaiheessa kauneudenhoitoalan koulutusvaliokunnassa. Se kuinka reformia tulkitaan ja kuinka se saadaan kullekin alalle sopivaksi, on vielä edessäpäin. Suomen Hiusyrittäjissä tämän työ on jo aloitettu. ”Nyt yritämme vaikuttaa asiaan keskustelemalla työelämän edustajien kanssa Opetushallituksen edustajien kanssa ja miettimällä erilaisia vaihtoehtoja, joilla osaamisaloja voitaisiin tiukemmin rajata perusosaamista laajentavaksi kokonaisuudeksi (vähentää valinnaisuuksia).” (Liimatainen 2018.)

Liimataisen (2018) mukaan reformin aiheuttamia varsinaisia muutoksia ja vaikutuksia on vaikea todeta vielä näin varhaisessa vaiheessa. Yksi näkyvistä muutoksista on kuitenkin lisääntynyt työssäoppiminen. Tämän seurauksena opiskelijat viettävät enemmän aikaa liikkeissä jo

ensimmäisestä opiskeluvuodesta lähtien. Hiusala on käsityöala, jota opitaan vain työtä tekemällä. Valitettavasti oppilaiden osaamisen tason lasku on aiheuttanut sen, että kynnys harjoittelijoiden ottamiseen on noussut. ”Pidennetty työssäoppiminen koetaan rasitteena ja siksi yritykset eivät enää halua ottaa työssäoppijoita. Näyttöjen vastaanottaminen, eritasoiset liikkeet, töiden määrä jne. eriarvoistavat opiskelijoita ja jos huono tuuri käy, ei työssäoppimiskaksolla pääse oppimaan oikeasti mitään uutta (eikä välttämättä tekemään edes vanhaa jo opittua). Eli tämä eriarvostaa opiskelijat, koska he eivät saa yhdenmukaista opetusta / lähtökohtia oppimiselle.” (Liimatainen 2018).

Tunnelmat ovat samansuuntaiset myös kosmetologien keskuudessa. Kosmetologiyhdistyksen puheenjohtaja Anne Parkkinen ilmaisee myös huolensa siitä, ettei opiskelijoiden ohjaukseen riitä voimavaroja pienissä yrityksissä niin paljon kuin reformissa annetaan ymmärtää. ”Oletetaan, että pienhoitolayrittäjä pystyisi käyttämään ison osan omasta työpäivästään opiskelijan ohjaamiseen siellä työpaikalla. Samaan aikaan pitäisi pitää huolta hoitolasta ja ansaita oma palkkansa ja leipänsä.” (Veirto 2018).

Jos yrittäjä kokee harjoittelijan ottamisen rasitteeksi eikä tunne saavansa vastinetta ajalle, jonka hän sijoittaa oppilaan ohjaamiseen, opettamiseen sekä valvomiseen, on vaarana, että vapaiden harjoittelupaikkojen määrä romahtaa. Jos näin käy, voi koulutuksen järjestäjä joutua aloittamaan uusiasiakashankintaa vastaava toimintaa menetettyjen harjoittelupaikkojen korvaamiseksi. Toinen vaihtoehto voisi olla koulutuksen järjestäjän alaiset harjoitteluliikkeet, joihin oppilaat voisivat mennä suorittamaan työssäoppimista.

Juutin ja Virtasen mukaan, muutostilanteiden viestintään kohdistuu haasteita. Jatkuvat toisiinsa seuraavat muutokset ovat nykyihmiselle jo kuitenkin tuttuja (Juuti & Virtanen 2009, 141). Vastaanottavuus muuttuvalla hius- ja kauneudenhoitoalan työelämässä on lähtökohtaisesti hyvä, sillä muutos on alalle ominaista. Ala seuraa muotia, joka muuttuu kausittain. Tuotesarjoja on uusittava tietyin väliajoin, jotta ne pysyvät ajanmukaisina. Uusia raaka-aineita pyritään kehittämään tai niitä koskevat asetukset voivat muuttua, jolloin tuotteiden reseptiikka on mietittävä uudelleen. Myös uusia työtä helpottavia työvälineitä ja tekniikoita pyritään jatkuvasti kehittämään. Koko ala elää siis jatkuvassa muutoksen tilassa ja usein sanotaankin ”Tällä alalla et ole koskaan valmis.”. Tämän perusteella myös reformin vastaanoton voisi olettaa olevan alan ammattilaisten keskuudessa luontaista, jos koulutuksen järjestäjien ja ammattilaisten välinen viestintä toimii.

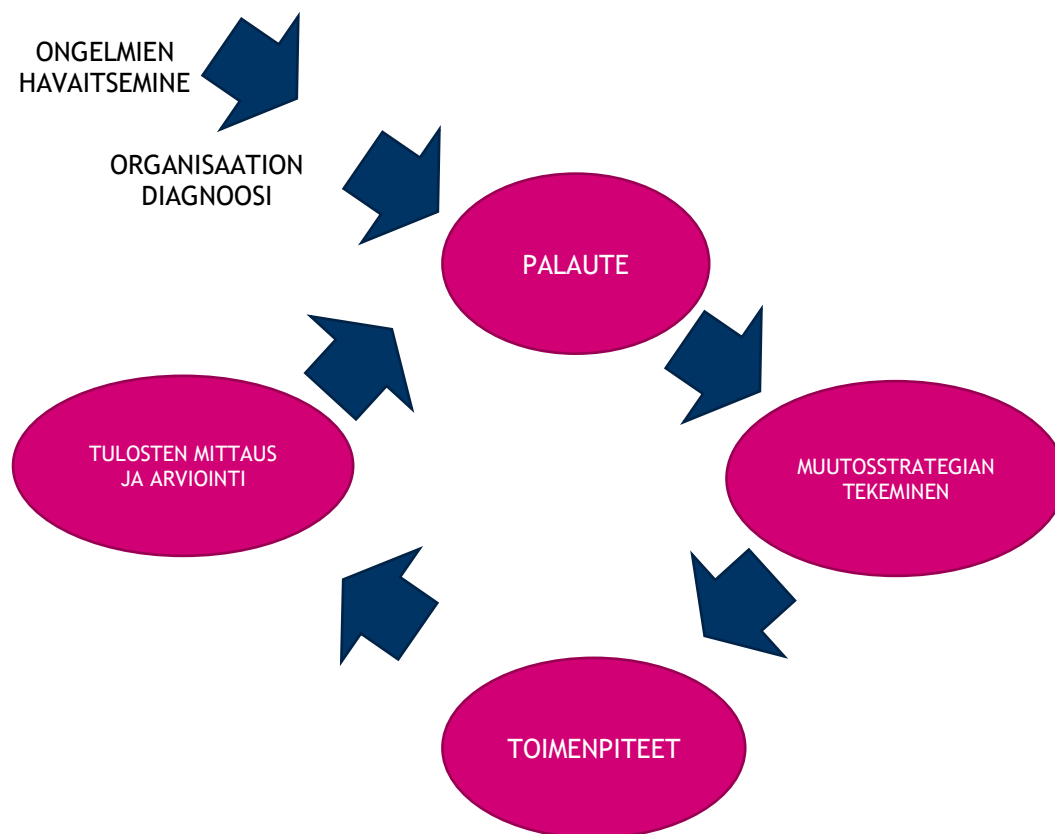
Muutosviestintään tarvitaan faktatiedon lisäksi parhaimmillaan jopa tunteisiin vaikuttavia tarinoita (Juuti & Virtanen 2009, 158). Tarinoihin on helppo samaistua ja niiden avulla ymmärtää muutos käytännössä (Juuti & Virtanen 2009, 159).

Hius- ja kauneudenhoitoalalla on sosiaalisessa mediassa aktiivisia ryhmiä ja esiin on noussut keulakuvahahmoja. Näiden kanavien kautta on mahdollista tavoittaa valtaosa alan ammattilaisista. Tällaisten kanavien kautta kerrottu, opiskelijoiden oman osaamisen ja kehittymisen kertominen voisi auttaa uusien työssäoppipaikkojen lisäämiseksi. Lisäksi alan yrittäjien positiiviset kertomukset voisivat luoda parempaa vastaanottoa ja lievittää pelkoja ja olettamuksia.

5.3 Reformin seuranta

Ammatillisen koulutuksen reformin seurantaryhmä on opetus- ja kulttuuriministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osaston asettama projektiryhmä. Sen tarkoitus on reformin toimenpiteiden valmistelun organisointi ja koordinointi. Tämä tapahtuu hallituksen kärkihankkeiden ja reformien toimeenpano suunnitelman mukaisesti. Yhteistyö koulutuksen järjestäjien ja alan sidosryhmien kesken kuuluu myös projektiryhmän tehtäväkuvaan. (Ammatillisen koulutuksen reformin seurantaryhmä 2015.)

Kun muutosta lähdetään toteuttamaan, analyttinen tarkastelu ja tiedon kerääminen uudistuksen vaikutuksista on tärkeää. Tehdystä uudistuksesta on tärkeää kerätä palautetta, mutta sitä on myös osattava mitata ja arvioida. Tämän pohjalta voidaan muodostaa mahdollinen korjaamissuunnitelma ja suorittaa tarvittavat toimenpiteet. Näin voidaan olla varmoja, että uudistuksen kanssa ollaan matkalla oikeaan suuntaan. Uudistuksia ei pidä tehdä uudistamisen takia, vaan tavoitteiden täyttämiseksi sekä tarpeellisen kehittämisen nimissä.

Kuvio 6: Organisaation kehittäminen (Juuti 2013, 188)

Hius- ja kauneudenhoitoalalle on luonteenomaista jatkuvan muutoksen tila. Alan on pysyttävä muodin mukana, uusia tuotteita ja tekniikoita lanseerataan jatkuvasti. Näin ollen myös alan koulutuksen tulee kehittyä työelämälähtöisesti ja pysyä alan muutoksessa mukana. Tällä hetkellä haasteena on julkisen sektorin jäykkä organisaatorakenne, jossa muutosvauhti on yksityistä sektoria hitaampaa. Tämän vuoksi julkisen koulutuksen on vaikea pysyä mukana alan kehitysvauhdissa.

6 Pohdinta

Tämän työn myötä on kirkastunut se tosiasia, että toimintaympäristömme on muuttunut. Ammatillinen koulutus ei enää olisi kyennyt vastaamaan kaikkiin niihin muutoksiin, joita on tapahtunut työelämässä, taloudessa, yhteiskunnassa sekä opiskelija tasolla. Esimerkiksi digitalisaatio vaikuttaa hyvin laaja-alaisesti ja moninaisesti jokaisella edellä mainitulla osa-alueella. Reformi on ollut välttämätön.

Susanna Lahtisen kanssa rinnakkaistyö tekeminen oli erinomainen idea. Näin pääsimme tutustumaan aiheeseen varsin kattavasti. Tässä työskentelymuodossa etuna on, että aihe on, mahdollista hahmottaminen laajempaan kokonaisuuteen kuin yksin. Voidaan keskustella tiiviisti havaituista ilmiöistä sekä löydöksistä. Lisäksi rajauksissa pysymistä on mahdollista tarkkailla tiiviimmin ja näin estetään työn liika paisuminen ja rönsyily. Yllättävää oli havaita Lahtisen työn paljastama varovaisen positiivinen vastaanotto, jonka reformi sai. Tämä reaktio ei vastannut ennako-odotuksia.

Hius- ja kauneudenhoitoalan näkökulmasta katsottuna yksi positiivisimmista tekijöistä on näyttänyt olevan jatkuvan haun mahdollisuus. Hiusalan puolella on ollut jo joitakin vuosia ollut näkyvässä huolestuttava kehitys. Alalle haetaan opiskelemaan ahkerasti, mutta kolmen vuoden mittaisen koulutuksen ajalle mahtuu paljon pudokkaita eli niitä, jotka jättävät koulutuksen kesken. Alkuperäisestä ryhmästä valmistuu kourallinen ja heistäkin alan töihin työllistyy vain muutama. Jatkuva haku mahdollistaa ryhmien täydentämisen pitkin vuotta ja näin valmistumisten määrä saadaan toivottavasti kasvuun. Vielä olisi ratkaistava kuinka valmistuneita voitaisiin rohkaista jäämään alalle.

Opinnäytetyössä esille noussut huoli työssäoppimisen tulevaisuudesta on tuttu. Kun oppilas tulee työharjoitteluun, työnantaja tekee sopimuksen koulutuksenjärjestäjän kanssa koulutus-sopimuskoulutuksesta. Samalla työnantaja voi joutua/saa ottaa vastaan näytön opiskelijalta. Näytön vastaanottaminen vaatii mm. materiaaliin perehtymistä ja palaveria opettajan kanssa. Lisäksi näyttöä vastaanotettaessa ei esimerkiksi kampaamoyrittäjällä itsellään voi olla asiasta. Yrittäjien kannustaminen esimerkiksi verohelpotusten kautta voisi olla yksi selvittämisen arvoinen ratkaisu. Tällöin yrittäjän sitoutuminen tehtävään lujittuisi ja harjoittelupaikkojen tasavertaisuus paranisi.

Ammatillista koulutusta on myös koeteltu varsin varteenotettavilla rahoituksen leikkauksilla samalla kun rahoitusjärjestelmä on kallistunut tulospainotteisemmaksi. On vaikea yhdistää pienemmät resurssit ja laadukkaampi tulos. Median antama käsitys painottuu uhkaavasti siihen, että reformia olisi käytetty vain leikkurina. Kuten Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisun ”Suomalaisten hyvinvointi 2014” saatesanoissa todetaan, olisi korkea aika nostaa taloudellisen kestävyysvajeen rinnalle sosiaalisen kestävyysvajeen käsite. Ammatillisen koulutuksen reformin tarkoituksena on ollut niin kiristyvän taloustilanteen kuin oppilaiden yksilöllisten tarpeidenkin vaatimuksiin vastaaminen ja sen vaikutukset ja tulokset jäävät nähtäviksi vasta kauas tulevaisuuteen. On kuitenkin asia erikseen, onko reformi vielä valmis? Kaikki suuret uudistukset kaipaavat huolenpitoa ja kehitystä. On vaikea uskoa, että kyettäisiin osoittamaan yhtäkään tämän mittaluokan uudistusta, jota ei olisi muokattu lainkaan jälkepäin.

Opinnäytetyön tekijä uskoo, että työstä on hyötyä niille tahoille, jotka työskentelevät ammatillisen koulutuksen parissa. Koska reformi on ollut voimassa vasta vajaan vuoden ja sen mukaan opintonsa aloittaneet ovat vasta opintojensa alkupäässä, olisi mielekästä suorittaa jatkotutkimus siitä, kuinka reformi muokkautuu ajan kuluessa ja kuinka hius- ja kauneudenhoitoala kykenee hyödyntämään sitä jatkossa.

Lähteet

Painetut

Antikainen, A & Rinne, R & Koski, L. 2013. Kasvatussosiologia. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Juuti, P. 2013. Jaetun johtajuuden taito. Juva: Bookwell

Juuti, P. & Virtanen, P. 2009. Organisaatio muutos. Keuruu: Otava

Sähköiset

7.3.2 Sisällönanalyysi. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 23.11.2018 https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html

Ammatillisen koulutuksen rahoitus uudistus. Opetushallitus. Viitattu 17.10.2018. <https://minedu.fi/rahoituksen-uudistus>

Ammatillisen koulutuksen reformi. Opetushallitus. Viitattu 8.8.2018. https://www.oph.fi/kehittamishankkeet/ammattillisen_koulutuksen_reformi

Ammatillisen koulutuksen reformi - Tietopaketti ohjaajille. Opetushallitus 2018. viitattu 17.8.2018 https://www.oph.fi/download/189707_infopaketti_reformista_ohjaajille.pdf

Ammatillisen koulutuksen reformin toimeenpanon tuki. 2018. Opetushallitus. Viitattu 8.8.2018. <https://www.oph.fi/reformintuki>

Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmä. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 12.8.2018. <https://minedu.fi/tutkintojarjestelma>

Ammatillinen koulutus. Opetushallitus. Viitattu 17.10.2018. https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus
Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ammatillinen koulutus. Ammatillista koulutusta koskevat lait ja säädökset. viitattu 12.8.2018. <https://minedu.fi/ammattillisen-koulutuksen-lainsaadanto>

Ammatillisen koulutuksen reformi. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 29.10.2018. <https://minedu.fi/amisreformi>

Ammatillisen koulutuksen reformi. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 8.8.2018. https://minedu.fi/documents/1410845/4297550/Pallurat_ammattillinen_koulutus_uudistuu_B_130417.pdf/4238f273-79ab-49ef-a06a-7ee3a7e854da/Pallurat_ammattillinen_koulutus_uudistuu_B_130417.pdf.pdf

Ammatillisen reformin seurantarayhmä. Opetushallitus. Viitattu. 4.11.2018 https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ammattillisen-koulutuksen-reformin-seurantarayhman-asetettiin

Ammatillisen koulutuksen reformin seurantarayhmä. Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2015. Viitattu 7.11.2018. <https://minedu.fi/seurantarayhman>

Ammatilliset tutkinnot. Opintopolku. Viitattu 26.10.2018. <https://opintopolku.fi/wp/ammattillinen-koulutus/ammattillinen-perustutkinto-antaa-laajan-ammattitaidon/>

Elo. 2016. Ammatillisen koulutuksen reformi
<https://slideplayer.fi/slide/11995039/>

Ennakointi. Opetushallitus. Viitattu 13.10.2018.
<https://www.oph.fi/tietopalvelut/ennakointi>

b. Esittely. Suomen hiusyrittäjät. viitattu 23.11.2018.
<https://www.hiusyrittajat.fi/esittely>

Haku ja valinnat. Reformituki. Viitattu 8.11.2018.
https://www.oph.fi/reformintuki/haku_ja_valinnat

HE 39/2017. Eduskunta. Viitattu 13.8.2018.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_39+2017.pdf

Henkilökohtaistaminen. Opetushallitus. 2018. Viitattu 8.8.2018.
https://www.oph.fi/reformintuki/koulutuksen_jarjestaminen/henkilokohtaistaminen

a. Historiaa. Suomen hiusyrittäjät. viitattu 23.11.2018.
<https://www.hiusyrittajat.fi/historia>

Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto. 2018. Tampereen seudun ammattiopisto Tredu. Viitattu 23.11.2018.
<https://www.tredu.fi/etsi-koulutusta/hius-ja-kauneudenhoitoalan-perustutkinto.html>

Hius- ja kauneudenhoitoalanperustutkinto. 2018. Opintopolku. Viitattu 2.11.2018
<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/4285095>

Hius- ja kauneudenhoitoalan tutkintorakenne. 2018. Reformituki. Viitattu 23.11.2018.
<https://www.oph.fi/reformintuki/tutkinnot/tutkintorakenne?fbclid=IwAR3YMRibVf9No-RiEp9HPxS7HUgsS1N-XgXxwQCm5GU5TSjNBiMhd4i26JWs>

Hius- ja kauneudenhoitoala. Winnova. Viitattu 23.11.2018.
https://www.winnova.fi/koulutukset/koulutustarjonta/hius-_ja_kauneudenhoito-ala.html?fbclid=IwAR3CmMY9WJrsmt4jIEZCjGXwC9-MgQy_FmxToFQ6oGJbY9cOviA49haJTS0

Kansainvälinen aikuistutkimus PIAAC. Tilastokeskus. Viitattu 20.9.2018.
http://www.stat.fi/tup/htpalvelut/piaac_fi.html

Kansallinen ennakointityö. Valtiovarainministeriö. Viitattu 14.10.2018
<https://7vnk.fi/ennakointi>

Karlsson, U. 2017. Ammatillisen koulutuksen reformi ja sen vaikutus ohjaukseen. Viitattu 5.9.2017.
<https://slideplayer.fi/slide/11869140/>

Koulutus ja työvoiman kysyntä 2025 - Ennakointituloksia tulevaisuuden työpaikoista ja koulutustarpeista. Opetushallitus. Viitattu 13.10.2018.
https://www.oph.fi/julkaisut/2011/koulutus_ja_tyovoiman_kysynta_2025

Koskinen, M. 2016. Miksi perustaitojen tulisi näkyä vahvasti ammatillisen koulutuksen reformissa? Viitattu 5.10.2018.
<http://www.amke.fi/ajankohtaista/blogi/kirjoitus/miksi-perustaitojen-tulisi-nakya-vahvasti-ammattillisen-koulutuksen-reformissa.html>

Kärki, S-L. 2014. Ammatillisten perustutkintojen uudistus Educa-tietoisku 24.1.2014. Viitattu 19.11.2018.

<https://docplayer.fi/2981510-Ammatillisten-perustutkintojen-uudistus-educa-tietoisku-24-1-2014.html>

Käsitteet: Ammatillinen koulutus. Tilastokeskus. Viitattu 17.10.2018.

https://www.stat.fi/meta/kas/ammatil_koul.html

L 356/3003. Laki ammatillisesta opettajankoulutuksesta. Finlex. Viitattu 31.8.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030356>

L 531/2017. Laki ammatillisesta koulutuksesta. Finlex. Viitattu 11.8.2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>

Malin, A. 2013. Kansainvälinen aikuistutkimus (PIAAC) Ensituloksia. Viitattu 19.11.2018.

<https://docplayer.fi/32259227-Kansainvalinen-aikuistutkimus-piaac-ensituloksia-antero-malin-koulutuksen-tutkimuslaitos-jyvaskylan-yliopisto.html>

Mikä on THL?. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 29.10.2018.

<https://thl.fi/fi/thl/mika-on-thl>

Ministeriöiden tulevaisuuskatsauksien tiivistelmät. Valtioneuvosto. 2014. Viitattu 15.10.2018.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79684/J1514_Tulevaisuuskatsaus-ten%20tiivistelm%C3%A4t_fi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ministeriöiden yhteinen tulevaisuustyö. Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 14.10.2018.

<https://vnk.fi/tulevaisuustyö>

Ministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 21.9.2018.

<https://minedu.fi/ministerio>

Nuorten syrjäytyminen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 29.10.2018

https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen

Opetushallitus. Opetushallitus. Viitattu 21.9.2018.

<https://www.oph.fi/opetushallitus>

Opetus- ja kulttuuriministeriön historiaa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 21.9.2018

<https://minedu.fi/historia>

Opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävät ja tavoitteet. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 21.9.2018.

<https://minedu.fi/tehtavat-ja-tavoitteet>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 21.9.2018.

<https://minedu.fi/ministerio>

Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia: Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014. 2014. Valtioneuvosto. Viitattu 14.10.2018.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75216>

Osaamisella ja luovuudella hyvinvointia Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskatsaus 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Viitattu 15.10.2018.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75216/okm18.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

PIAAC-tutkimukseen lisää vertailumaita - Suomen aikuisväestön taitotaso edelleen kärkijoukossa 2016. Opetushallitus. Viitattu 29.8.2018.
https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/piaac-tutkimukseen-lisaa-vertailumaita-suomen-aikuisvaeston-taitotaso-edelleen-karkijoukossa

Reformi. Kielitoimiston sanakirja. Viitattu 19.11.2018.
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80>

Rydman, A. 2017, Uusi laki tuo merkittäviä muutoksia ammatilliseen koulutukseen. viitattu 24.8.2018.
<https://www.verkkouutiset.fi/uusi-laki-tuo-merkittavia-muutoksia-ammattilliseen-koulutukseen-67021/>

SiVM 7/2017. Eduskunta. Viitattu 13.8.2018.
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/SiVM_7+2017.pdf

Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista. 2013. Opetushallitus. Viitattu 30.8.2018.
https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/basic-skills-of-finnish-adults-one-of-the-best-in-the-oecd-countries

Survey of Adult Skills (PIAAC). The Organisation for Economic Co-operation and Development. Viitattu 20.9.2018. <http://www.oecd.org/skills/piaac/>

Syrjäytyminen ja syrjäytymisen riskitekijät. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 30.10.2018.
https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/nuorten-syrjaytyminen/syrjaytyminen-ja-syrjaytyminen-riskitekijat

Talouden ennusteet. Valtionvarainministeriö. Viitattu 4.11.2018.
<https://vm.fi/talouden-ennusteet>

Tutkinnot. Opetushallitus. Viitattu 22.8.2018.
https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/

Tutkintorakenne.2018. Reformituki. Viitattu 2.11.2018
<https://www.oph.fi/reformituki/tutkinnot/tutkintorakenne?fbclid=IwAR3YMRibVf9No-RiEp9HPxS7HUgsS1N-XgXwQcm5GU5TSjNBiMhd4i26JWs>
 tutkinnot

Työpaikalla tapahtuva oppiminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 8.8.2018.
<https://minedu.fi/tyopaikalla-oppiminen>

Uudistuvat tutkintojen perusteet. 2018. Opetushallitus. Viitattu 13.8.2018.
https://www.oph.fi/reformituki/tutkinnot/uudistuvat_tutkintojen_perusteet

Vakaa ja tehokas Suomi yhdentyvässä Euroopassa valtionvarainministeriön tulevaisuuskaatsaus 2014. Valtionvarainministeriö. Viitattu 28.10.2018.
<https://vm.fi/documents/10623/302998/tulevaisuuskaatsaus2014/020dbeea-7e8e-4c21-a2ca-007365368abf/tulevaisuuskaatsaus2014.pdf>

Valmentavat koulutukset. Opetushallitus. Viitattu 22.8.2018.
https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/valmentavat_koulutukset

Valtioneuvosto ja ministeriöt. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 2.9.2018.
<https://minedu.fi/ministerio>

Veirto, T. 2018. Kosmetologit pelkäävät, että ammattikoulutuksen uudistus kaadetaan yrittäjien niskaan. Viittaus 7.11.2018.
<https://yle.fi/uutiset/3-10071559>

Virnes, E. 2017. Reformin ajankohtaiskatsaus. Viitattu 5.9.2018.
https://www.oph.fi/download/187065_esitys_elise_virnes_reformi_10102017.pdf

Julkaisemattomat

Lahtinen Susanna. 2018. Ammatinopettajien käsitys reformista hius- ja kauneudenhoitoalla. Viitattu. 23.11.2018.

Liimatainen, M. 2018. Toiminnanjohtajan haastattelu 22.10.2018. Suomen hiusyrittäjät ry.
Rausku, S. 2018. Ammatillisen koulutuksen reformin tausta? S-posti alho.niina@gmail.com

Kuviot

Kuvio 1: Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä. (Ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistus.).....	15
Kuvio 2: Reformin tarkoitus (Opetus- ja kulttuuriministeriö)	18
Kuvio 3: Reformin keskeisimmät syyt (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017).	20
Kuvio 4: PIAAC- tutkimus tuottaa työkaluja aikuisten osaamisen kehittämiseen.	22
Kuvio 5: Geneeriset taidot. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.)	25
Kuvio 6: Organisaation kehittäminen (Juuti 2013, 188).....	42

Taulukot

Taulukko 1: Ammatilliset tutkinnot.....	8
Taulukko 2: Valmentavat koulutukset.....	10
Taulukko 3: Koulutuksesta vastaavat tahot	17
Taulukko 4: Oppisopimuskoulutus ja koulutussopimuskoulutus	19
Taulukko 5: PIAAC-tutkimuksen tuloksia Suomen näkökulmasta. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.)	23
Taulukko 6: PIAAC-tutkimus näytti Suomen ikäryhmien väliset suuret erot, jotka ovat OECD-maiden keskitasoa. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.)	24
Taulukko 7: Geneeriset taidot Suomessa. (Suomalaisten aikuisten perustaidot OECD-maiden parhaimmista 2013.)	26
Taulukko 8: Hius- ja kauneudenhoitoalan perustutkinto. (Hius- ja kauneudenalan perustutkinto 2018.).....	36

Liitteet

Liite 1: Ammatillista koulutusta koskevat keskeisimmät lait ja asetukset 52

Liite2. Suomen Hiusyrittäjät ry:n toiminnanjohtajan Marja Liimataisen haastattelu kysymykset

55

Liite 1: Ammatillista koulutusta koskevat keskeisimmät lait ja asetukset

Hallituksen esitykset

1. Hallituksen esitys (57/2018)
2. Hallituksen esitys (39/2017)

Lait

1. Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (547/2018)
2. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (548/2018),
3. Laki ammatillisesta koulutuksesta (531/2017)
4. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009)
5. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (532/2017)
6. Laki oppilas- ja opiskelijahuollosta (1287/2013)
7. Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (886/2017)
8. Laki valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta (634/1998)

Valtioneuvoston asetukset

1. Valtioneuvoston asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen 16 §:n muuttamisesta (431/2018) Muistio
2. Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 20 §:n muuttamisesta (138/2018) Muistio
1. 3. Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta (673/2017) Muistio
3. Valtioneuvoston asetus ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelyistä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (685/2017)
4. Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998)

5. Valtioneuvoston asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen muuttamisesta (1150/2017) Muistio
6. Valtioneuvoston asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen muuttamisesta (1168/2010) Muistio
7. Valtioneuvoston asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1766/2009)
8. Valtioneuvoston asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (487/2017) Muistio
9. Valtioneuvoston asetus ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä (294/2014)

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetukset

1. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta (590/2018) Muistio
2. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskenta-perusteista annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta (415/2018) Muistio
3. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta (141/2018)
1. 4.Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta (680/2017) Muistio
4. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskenta-perusteista (682/2017) Muistio
5. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa (699/2017) Muistio
6. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista annetun opetusministeriön asetuksen muuttamisesta (681/2017) Muistio
7. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus oppisopimuskoulutuksessa olevan opiskelijan opintososiaalisista etuuksista (679/2017) Muistio

8. Opetusministeriön asetus eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista (1323/2001)

(Opetushallitus, Ammatillista koulutusta koskevat lait ja säädökset, viitattu 12.8.2018, <https://minedu.fi/ammattillisen-koulutuksen-lainsaadanto>)

Liite2. Suomen Hiusyrittäjät ry:n toiminnanjohtajan Marja Liimataisen haastattelu kysymykset

**Haastattelu opinnäy-
tetyötä varten**

Niina Alho-Mäkinen

22.10.2018

1. Millaisia muutoksia reformi on tuonut hiusalalle?
2. Kuinka reformin on vaikuttanut hiusalan arkeen?
3. Saatteko jäseniltänne reformiin liittyviä yhteydenottoja, jos niin millaisia?
4. Kuinka pidennetty työssäoppiminen on otettu alalla vastaan? Mitä hyviä puolia ja mahdollisia haasteita siihen liittyy?
5. Pääsivätkö Hiusyrittäjät vaikuttamaan reformiin valmisteluvaiheessa, jos niin miten?
6. Mitä muita ajatuksia reformi herättää?